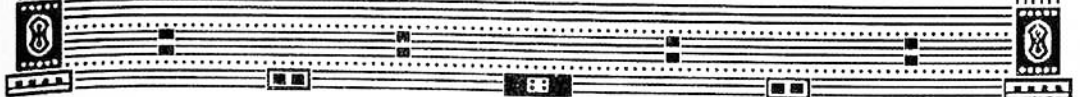

Darbîmetis

..... Numeris pirmas

Rûta · Tilzê · 1921

Darbîmetis

Vydūno draugijos
d o v a n a

UDK 323.1(474.5)

Da293

ISBN 978-609-8158-03-8

Išleista Vydūno draugijos užsakymu
www.vydunodraugija.lt
2015 m.

Spausdino UAB „Print easy”
A. Juozapavičiaus 7N, LT-45251 Kaunas
Tiražas 500 egz.

APIE VYDŪNO ŽURNALUS

Reikšmingą vietą Vydūno kūrybiniame palikime užima eseistika ir publicistika. Apie išskirtinį dėmesį joms vaizdžiai byloja tai, kad mąstytojas ėmėsi leisti periodinius leidinius, kurių skiltis užėmė ištiesai jo paties parašyti tekstai. Pirmasis iš tų leidinių – 1905–1907 m. ėjęs dvimėnesinis teosofinio pobūdžio žurnalas „Šaltinis”. 1911 m. mąstytojas, M. Raišukytės ir M. Ašmutaičio padedamas, pradėjo leisti žurnalą „Jaunimas” – „mėnesinį laikraštį skiriamą jauniems”. Iš esmės tai buvo populiarus filosofinis žurnalas, tačiau toks, kuriame aiškinta ne filosofijos teorijos problemos, o praktiškesni žmogaus ir tautos gyvenimo, jaunimo dvasinio brendimo klausimai, į juos žvelgiant iš savų filosofinių pozicijų. Kiekviename numeryje būdavo ir po vieną ar du grynai filosofinius straipsnius, tačiau ir jie daugiau ar mažiau siedavosi su praktiniais jaunimo savišvietos, pasaulėžiūros ugdymo ar saviuoklos uždaviniais. Daugelyje numerių tilpdavo po straipsnį, liečiantį lietuvių kultūros aktualijas, meno, literatūros klausimus.

Žurnalas pasižymėjo įtaigumu, pagarba ir tolerancija įvairių pažiūrų skaitytojams, buvo visapusiškai patrauklus ir mėgstamas. Jis neabejotinai suvaidino reikšmingą vaidmenį keliant intelektualinę ir apskritai dvasinę Prūsų lietuvių ir Lietuvos jaunimo kultūrą.

Paskutinis „Jaunimo” numeris išėjo beveik įpusėjus pirmiesiems karo metams – 1914 m. gruodžio mėn. Antraisiais karo metais, 1915-aisiais, Vydūnas dar leido kas ketvirtį išeinančią „Naujoją”, kuri savo pobūdžiu ir struktūra buvo labai panaši į „Jaunimą”, tik tematiškai daugiau susijusi su karo laiko aktualijomis.

Atsikūrus 1918 m. savarankiškai Lietuvos valstybei, mąstytojas deda į ją dideles viltis, tiki, jog joje bus įgyvendinti jo puoselėti idealai, jai skiria daugelį savo darbų. Į Lietuvos aktualijas dabar krypsta beveik visa grožinė ir filosofinė kūryba, joms skiriama didelė publicistikos dalis, ypač toji, kuri skelbiama Lietuvos spaudoje.

Lietuvai daugiausia buvo skirtas ir ištiesai paties Vydūno pasirašytas 1921 – 1924 m. nereguliariai leistas „laikraštis [iš tiesų – žurnalas] tautos dvasiai stiprinti“ - „Darbymetis” (išėjo 9 numeriai).

Pirmajame jo numeryje rašoma: „Lietuvių tautai dabar priėjo tikras darbymetis [...]. Ji pradeda statyti ir tvarkyti savo gyvenimą [...]. Bet svarbesnis [...] yra darbas tujų, kurie gamina tautos gyvenimo jėgas, būtent mintis, palinkimus, jausmus“. „Darbymetyje“ ir kitoje spaudoje skelbtais publicistikos raštais Vydūnas ir stengėsi, kad tos „mintys, palinkimai, jausmai“ tautoje būtų kuo kilnesni ir tauresni, kad socialiniame jos gyvenime išsigalėtų teisingumas, kad ugdytųsi aukšta jos dvasinė kultūra, kuri taurinančiai veiktų kitas tautas, įprasmintų jos pačios gyvenimą. Tų intencijų vedamas, publicistikoje Vydūnas populiariai dėstė savo filosofines idėjas, jomis remdamasis, aiškino dvasinės kultūros esmę, rodė, kaip tos kultūros siekti, kokias vertybines orientacijas formuoti.

Vacys Bagdonavičius

Darbîmetis

Laikraštis tautos dvâsiai tvirtinti.

Nrs. 1.

1921.

TURINIS: Darbo pavîkimas. — Europos tautû sântikiai. — Mëgëjû, liaudies ir tautos tãatras. ■ PASAULIS: Didîsis bangãvimas. — Senojo ir naujojo gîvenimo pãžimiai. — Vokios sugriuvimo priezastis. — Sukimas bei nugalëjimas ir tiesos kelias. — Lietuva ir Tautû Sãjunga. — Mûsû laikû gîdimo bûdas. ■ MUSUOSE: Lietuviû tautos nepriklausomîbë. — Mûsû kalbininkas. — Tilgës Giedotojû Draugijos sukaktuvës. — Prûsû ir Did. Lietuvos Lietuviû kaltûra. — Mûsû rašiba. — Senovës kalbû žodiai mûsû kalboj. — Vardû rašibos sukraipîmas. — Žodiû dalinimas. — Mûsû barbariškumas. — Mûsû vakarai. — Mûsû vertimai is kitû tautû raštijos. — Valdios tãatras. — Pareiga šventa. — Sãntaika ir bendras veikimas. — Lietuviû tautos skãldîmas. ■ PASISNEKËJIMAI: Vaikãms laikraštis. — Dainavimas. — Skaistibë. ■ MUSU RASTIJA. ■ RINKINIS. ■ VERTINIAI.

□□□□□□ Dãrbo pavîkimas. □□□□□□

Lietuviû tautai dabar priėjo tikrasis darbîmetis. Nepriklausoma ji pradeda statîti ir tvarkîti savo gîvenimã, pradeda kurti savo valdiavã. Visur matîti pradia. Todël neapsãkomai svarbûs ðra ir menkiausieji darbeliai. Jûjû kiekvienas ãmziãms deda pãgrindã tautos rûmui. Kiekvienas gãli bûti tautos gîvîbei labai naudingas, bet ir prazûtingas. Tuo târpu gãli tai pasilikti ir neaišku. Bet laikãms praëjus, tikrai pasirodîs, kã kiekvienas dãrbas reiškë.

Daug todël reikëtû pasakîti apie tai, kas darîtina vienoj ir kitoj sritij, o kas vengtina. O mâtant, kã kartais vieni-kiti dãro, vos gãlima

stigti nesurikus. Bet kas išeitū iš to? Gál kai-kurs ir atsizvelgtū į vieną-antrą teigiamą patarimą, bet paskui tik vėl eitū tolyn savo razu. Žinoma, kad kiekvienas savo protu gyvena. Ir kad tasai labai yra nelūgus. Apsireiškia tai kuo-aiškiau, dabarties Lietuvių darbuose, ypatiai tuose, kuriuos daro politikai, valdiavos žmonės.

Ira tas darbas mūsų laiku vienas svarbiausiųjų. Bet svarbesnis dar yra darbas tųjų, kurie gamina tautos gyvenimo jėgas, būtent mintis, palinkimus, jausmus. Politikų darbas rūpinas tautos gyvenimo pavidalu, bet šiųjų to gyvenimo esmė. Jiems todėl pridera tautos gyvibės kūrėjų vardas. Priklauso jų skaitiui visi gamintojai, mokslininkai, rašytojai bei poetai ir apskritai visi menininkai.

Tai ką jiems, bet ir visiems kitiems pateigus šiuo reikšmingu laiku? Nesvarbūs atskiri patarimai. Jie gali būti naudingi tikrai ypatingai progai pasitaikius. Bet svarbu be abejonės suprasti, kurs darbas geras yra ir kuomet jis tikrai paviksta. O tat galima ir visai trumpai pasakėti.

Dirbdamas pažvesk visą žmogų savo darbui! Neatsizvelgki į tai, ar jis tau pelno atneš, ar žmonės tave pagirs ir parems! Suprątes, kad jis yra būtinas, jausdamas jo reikalingumą visos tautos labui, vikink jį, jam skirdamas visas savo jėgas, vėriausiasias sventiausiasias ir kilniausiasias, būtent dvasios ir sielos!

Nesiliauki dirbes, nematėdamas tuojau savo darbo vaisių! Ir neatgriski, pastebėjes žmonių šaltumą ir nerangumą! Nepabūgki, jei jie tave peiks ir tavo darbą bandīs trikdinti! Supraski, kad kūrėbos darbą darai ir kad todėl visos kūrėbos galios eina su tavim ir niekam neleidiama jį griauti ištikrųjų. Tikrai patsai gali savo veikimą silpninti.

Mat, gali būt pasirinkes netikrą darbą. Arba ir tikrą darbą darant, gali užteiti abejonė, ar jis ištikrųjų geras ir kūrėbos liepiamas. Tada reikia save mėginti. Jeigu dirbi dėl garbės, garso ir gėriaus, tada reiks labai pamąstėti, ar jis būtinas ir ar jį reikėtų varėti tolyn.

Jeigu dirbi, nenorėdamas nusileisti prieš kitus, kurie tavo darbą pavadina netikusi, kad dirbi dudkakliai vien iš sukilusio priešingumo, iš karščiavimo, tada reiktū kuo-grečiau pasirinkti kitą darbą. Bet jeigu dirbi vien tikrai norėdamas turtū susikrauti, tada tu iš anksto nuteistas. Tu sieki savo naudos o ne tautos. Tenkinkies todėl vargšo vieta! Nors ir būtai milijonus susikroves, vis dėlto esi elgeta. Ir vis būsi tautos gyvibės siurbėjas, ne josios stiprintojas.

Žinoki, kad turtai, garbė ir galia tãjį seka kaip jo šešėlis, kurs dirba, jeib atliktas būtū darbas būtinas visū žmoniū labui, tai esti žmoniškām jų tarpimui. Toks darbas ir yra tikrai geras. Ir tokį darėdamas, žmogus savaime garsėja, turtėja

ir išgalėja. O tokiām tãpus milionêru, tauta bus ir aprũpinta matêriniais turtais.

Bet vël ir sukila klausmas, ar dãromasis dãrbas ir ãra mano, ar jis mân skirtas ir mân pridera. Tãm atspêti reikalingas širdies pašventimas visãm, kas teisu, gražu, gera. Tuomet visa, kas žmogui tenka darĩti, ãra tikrai jo dãrbas, kurĩ jis, ir tiktai jis turi atlikti. Tarsi neregimos gãlios jĩ jãm suteikia, kadãngi jis tãm ãra tinkamiausias. Ir jãm tik reikia su visa širdimi dãrbã dirbti. Dãro jis tada pasaulio Kũrêjo dãrbã, bũdamas Jo tarnu, Jo ãrankiu. O tokiu dãrbu ãra kartais ir visai menkas, prãstas.

Todêl reikia saugoties trokšti kazĩ-ka atlikti. Sãkê kartã geros širdies Lietuvis, kad dabar visi, kurie augštesnius mokslus išêje ãra, bêgã Kaunan ministras tapti. Ira tai beveik ir neperviršita. Reikêtũ pagaliau žmonêms suprasti, jog tautai daug daugiau reiškia, kad ir menkiausiasis dãrbas atliekamas ãra su visu pasišventimu, tarsi išgãnĩmas iš to dera, negu tai, kad dãromas didis dãrbas be pašaukimo, be gabumo, be atsidavimo.

Negãli tai suprasti žmogus, kurs apimtas kokio-nors troškimo. Tokiãm ir šie zodiai nieko nereikš. Bet jãm pasãkoma, kad tautos gĩvĩbê, jo gadinta, jojo kenkta, šauks dangun, kad bũtũ baudiami tie pirštai, kurie kišosi tše, kur jie nebuvo nei tinkami, nei reikalingi. Bet gero noro žmogus,

kurs pasišventia augštiausiajai tarnĩbai, tas visumet bus tãm tinkamas ir reikalingas, kas jãm tenka darĩti.

Nerãšomi šie zodiai blogo noro žmonêms; nei seniems nukaršusiems, ir ne paikutiãms. Teikiami šie sakiniai ã jaunuosius ir tuos, kurie jautia, kad širdĩ ir sielã pašventinus, jiems bus skiriamas tikrasis ir geras dãrbas ir kad augš tokiãm vĩkinti jũ noras ir jũ jêgos. O tokiems žmonêms dãrbas tad ir pavĩks. Visa kũriba rĩkaus, jũ trũsã matĩdama.

Vĩdũnas.

□□□□□ Europos tautũ sãntĩkiai. □□□□□

Paskutiniaiis šimtmetiais Europos tautos ir jũ sãntĩkiai šauniai pakito. Seniau jos gĩveno savo šalise iš jũ misdamos ir daugiau beveik nieko nereikšdamos. Tad išlengvo pradêjo vis daugiau branginti savo bũdus, savo kalbã, savo ãpatĩbes ir pagaliau savo kraujã. Vis daugiau mêgo kiekviena tauta gĩventi savaip ir atskirti savo ãpatĩbes nuo kitũ tautũ savĩbiũ. Europos žmonija, metãms bêgant, vis aiškiau dalinosi ã tautas. Nebuvo taip, kad naujos tautos tuokart užgimê. Jos jau senãi gĩveno. Bet kiekviena tãpo vis žĩmesne prieš kitas tautas.

Sãko tũli, kad tuo ir vis daugiau išaugusi tautũ nekanta, ir kad iš to karai sukile. Ira tai nezi-nêliũ kalbos. Karai visumet sukila iš ãpatingo

ûpo, kurs gamina norâ karauti. Kad tãm nêra ið gamtos pâgrindo, ir kad tasai nêra auginamas, negâli bûti karû. O augintas, jis net tos patios tautos dalis supiûdo. Bet reikêtû ir tai dâr pastebêti, kad Europos karai ligðol dâr nebuvo tautû, bet valdiavû karai. Ipatiai tai aiðkêja ið buvusiojo didiojo kâro. Europos valdiavos ligðol buvo tik žmoniû ir visokiû, îpatiai matêriniû galiû sukau-pimas, ir iðauginimas troðkimo, îsiurbti î save, î valdiavâ, dâr daugiau žmoniû ir daugiau turtû. I tautos visai neatsiziûrêta. Ir todêl stovêjo tûlos tau-tos dalimis tai vienoj, tai antroj kovojančiujû pusêje.

Tautû îpatingumo tvirtêjimas îra labai nuo-stabus dalikas. Jî tik tegâlime ðiek-tiek suprasti sârîðij su kûrîbos dârbu. Visur gamtoje mâtome palinkimâ individualisuoti. O žmonijoj jisai kuo-gîvesnis îra. Kuo-daugiau žmogus iðkîla tuo-daugiau jis ir skiriasi nuo kitû. Jis negâli stigti, nesisâvindamas visokiû patîrimû ir nekaup-damas tuo visokiû dvâsiniû turtû ir pagaliau, jis bûtinai turi auginti net savo dvâsiâ-sielâ.

Tãm jis naudoja vîriausiai kitû žmoniû apsi-reiðkimus. Ar jie blogi ar geri, jâm kenksmingi arba naudingi, jis visais turtêja. Gîviau keitiasi tad jo jausmai, gîliau jî uzima, daugiau geismû sukîla, visokios mintîs atplaukia ir pranîksta. O visâ ðitâ valdîdamas, jis tvirtêja, îsigalêja. Jo dvâsia-siela auga. Su atskiru žmogumi auga ir

visa tauta. Vienas pasieka kitâ ir jame visoko sukelia ir visokias jêgas suzâdina. Ir tautai taip turtêjus dvâsiniais turtais ir îgijus daugiau žmo-niðkos galîbês, ji ir prieš kitas jau îpatingesnê.

O tai pasirodo kaip tik kûrîbos tikslu. Nors žodis tikslas imtas ið žmoniû gîvenimo. Bet tautos, kaip regima, taip auga, tarsi bûtû tikras tikslas siekiamas. Tautos iðlengvo vis daugiau individualisuojausi. Ir kartu jûjû žmonês vis dau-giau riðasi prie viens kito. Kiekviena tauta atrodo tad kuo-tvirtesniu vienetu.

Ir vêl matîti, kad tai ne be svarbumo, tarsi ne be tikslo. Viena tauta kitajâ visokiu bûdu pasieka. Seniau to nebuvo. Tuomet tûlos tautos tarsi nežinomame uzkampîj lîdojo. Dabar be-veik visos žmonijos tautos îra viena kitoms žinoma. Ir kiekviena kitoms maziau arba daugiau reiðkia. Keliâvimo priemonêms, kaip žinoma, pasitobûlinus, îvairiausiû tautû žmonês lankosi kitose ir neðasi su savim visokius patîrimus. Tautû gîvumas tarsi suplûsta ir vienos veikia kitâ.

Bet bûtina pastebêti, kad tokiu bûdu tautos dâr nepasidraiko po kitas. Atskiri tautos žmonês vis grîžta atgal î savo ðâlî, î savo têvîne, kur jû tautos branduolas laikosi, tarsi tojo ten traukiami.

Ir nereikalas, kad atskirû tautû žmonês susieitû, jeib viena veiktû kitajâ. Viena tauta kitajâ pa-sieka ir savo dvâsios-sielos arba apskritai gîvenimo gaminiais ir padâro îspûdî î jâ.

Tautos, kurios viena šale antros gyvena berods gâli ir kitaip viena su kita apsieiti. Ipatiai, kad jos dâr menko îra žmoniškumo, didesnio gîvuliškumo. Tuomet viena gâl ir bando kitajâ prârîti. Bet atsitinka tai visumet tiktai, kad tautos gîvenimas sujungtas su valdiavû troškimu stiprêti, îsigalêti. To neesant, tautos-kaimînês daugiau negu kitos dera viena antrai augimui. O jeigu jos ir nesutiktû ir susikiršintû, îsileistû î imtînes viena su kita, vis dëlto bûtû tai kûrîbos dârbas. Ir imtînês reikalingos, jeib îslengvo vis gražiau îsaugtû îs nezmoniško gîvenimo tîro, skaisto žmoniškumo ziedas.

Tâm ir vien tik tâm tesiskiria tautos ir tvirtina savo îpatingumâ. Jos nori îslikti, nori bûti vienetai, kadângi kûrîba jose šî norâ gamina. Ir tik šito nemâtant, gâlîma apie tai kalbêti, kad tautû pagaliau nebus. Eina šis mânîmas tiesiog prieš kûrîbos žengimâ. Europos tautos îra tâm tâpusios tokiomis îpatingomis ir sâviškomis ir stengiasi vis daugiau patvirtinti savo îpatingumâ bei sâviškumâ, jeib kuo-daugiau reikštû kûrîbos darbe. Berods to tautos nesiekia tokiu žinojimu kaip paprastû gîvenimo dalîkû. Bet jû pasistengimai ir net jû pasididiâvimas îseina ant to. Kiekviena nori daug reikšti, nori daug apsakîti kitoms, nori svarbi bûti žmonijoje.

Îs to berods tenka vienai antrai ir daug kesti. Bet nereikêtû todêl auginti kerštâ. Ir kad viena

tauta kitâ spaudia ir engia, tarnauja ji kûrîbai. Visumet bus to spaudimo tše, kur viena tauta nesistengia gîventi, žmoniškai neaugina savo îpatîbiû, nereiškia nieko žmonijos gîvenime. Kesda vi-sokiû priespaudû, ji todêl turêtû aiškinties, kuriâm tikslui jos likimas toks liûdnas, toks sunkus. Ir pagal tai tad visâ tautos gîvenimâ taisîti. Sitâ tikrai suprâtus, nebebûtû priezasties žiûrêti î kitâ tautâ kaip î savo priešâ. Viena bus kitai âkstinas augimui, tarpimui, tvirtêjimui.

Europos tautos kiekviena turi savo šâlî. Tûlos berods mažiau ar daugiau gyvena ir kitos tautos šalîj. Bet viena tauta îra tarsi îsbarstîta po visas pasaulio tautas ir buvo nebetekusi savo zemês. Ira tai Židû tauta. Ji labai senai, jau pirm keliû tûkstantiû metû buvo tâpusi tikras vienetas su labai aiškiomis îpatîbėmis ir žimiais dvâsiniais turtais. Dabar ji tarsi pagal Europos tautas îra skâldîta, o tatiâu jautiasi vienetu.

Labai daug ji reiskê Europos tautû gîvenime. Sâkoma, Židai suteike joms tikîbâ. Bet ir visa Europos kultûra turi Židû antspaudâ. Pats tautû susipratimas ir augimas gâvo pâspirtî îs Židû. Rods Europos kultûrâ uzdegê Hellênû (Graikû) ir Romos kultûra. Bet visai kitokiu bûdu. Ji veikê daugiau savo dvâsia ir tik îstolo. Židai gîveno su Europos tautomis.

Dabar, kad Europos tautos snairiai saugoja savo îpatingumâ, jos ir griežčiau nusistâto prieš

Židus. O vėl Židai ir ieško savo šalies. Juose išlengvo kila palinkimas grįžti į savo žeme ir nebegįventi svetur, kitose tautose, bet savo tėvynėje šale kitų tautų. Rodos aišku, kad Židai turėjo didį kūrības uždavinį. Ir tām sprendiant, jų gyvenimas gal kaip tik mūsų laiku įgijo ypatingą reikšmę. Tūlose tautose yra visai nuostabus piktumas prieš juos sukiles. Židai viso kaltinami. O dalikas tikrai tame, kad žmonės, išaugine savo ypatingumą, yra kartu ir žiaurėje.

Įpatinga, kad Lietuvių tauta visai nepažįsta nekantos prieš Židus! Nesunku tām surasti priežastį. Europos tautų dauguma vadinasi ariška. Ariškos tautos ne tiek skiriasi viena nuo kitų kiek visos nuo Židų. Ir tūli sako, kad tame esanti dėta priežastis, Židams neapkeisti. Jų ypatingas esantis peiktinos ir ariškiems žmonėms nepakentamos. Bet gana platiai yra žinoma, kad paprastai tūlos vienos tautos ypatingas kitajai tautai nepatinka ir todėl peikiamos. O ramiai tūrinėjant, tos ypatingas pasirodo visai ne taip peiktinomis. Paveikslui Vokietų linkimas, kitus prispausti, pavergti, yra tik žiaurioji pusė girtinojo jų veiklumo. Ir paprastai, kaip atskirų žmonių, taip ir atskirų tautų tos kitų jų ypatingas daugiausiai peikiamos, kurios ir patių turimos. O jeigu tūlas ypatingas reikėtų vadinti žydiškomis, tai josios tū žmonių kuo-dazniau apreiškiamos, kurie jų dėl Židų ne-

kentia. Tuo atžvilgiu galima sakiti, kad tūlos tautos turi daug žydiškumo.

Tautų nesikentimas yra pažintis žemo žmoniškumo laipsnio. Jo versmė yra visokie troškimai ir karstiavimai. Lietuvių tauta tai daugiau už visas kitas yra patirusi. Jos sūntikiai su kitomis ariškomis Europos tautomis yra labai ypatingi. Kad apie kitas galime kalbėti kaip apie ariškų tautų šakas, Lietuvių tauta yra tarsi viena ariškų tautų medio šaknis. Mūsų kalba, mūsų mūnimas, mūsų ypatingai ir tat, kaip mes pasitinkame pasauli ir visā gyvenimā, apreiškia grūniausiajį Arių pobūdį. Tatiu kelios ariškos tautos it su inirtimu norėtų išnaikinti mūsų tautā. O jų viena antra dār didiuojasi tuo, kad norinti ariškumā auginti ir stiprinti — prieš sēmītismā-žydiškumā.

Pirmiausieji Lietuvių tautos žuditojai žinomais senais laikais buvo Vokietiai; netrukus šale jų stojosi prieš Lietuvius Lenkai ir pagaliau Rusai. Mūsų dienomis Lietuvių tautai paoringiausieji rodos yra Lenkai.

Visā tū mėginant, išeina, kad tautų nesikentimas ir dār kitakā reiškia, būtent nesveikumā, jei ne jau tiesiog pakrikimā. Todėl tūlos tautos būtinai nori, kaip rodos, kitas prarūti ir tuo didėti. Ira be abejonės kiekviena tauta kūrības liepiama augti. Bet tām yra ir nutiestas prigimties kelias. Kitas tautas priverst savo kalbā mest ir svetimāją pri-

imt, ĩra dirbamas tautos augimas ir todĕl netikes. Kitas dalĭkas ĩra tas, kad skirtŭ tautŭ žmonĕs apsiveda. Bet apie tai šison nekalbĕsime.

Ariškos tautos, kurios nori augti, viena kitŭ prarĭdama, žiŭri turto trokšdamos ir ĩ žmones kaip ĩ kokĭ turtŭ. O joms peikiant Židus dĕl jŭ turtŭ geidimo, jos šiuo parodo, jog jos toli perviršĭja Židus. Ariškos tautos pagautos visai neŕiško palinkimo. Jos net savĭje žudo, kŭ auginti nori. Ir todĕl nesizĭnodamos žudo ir tŭ tautŭ, kuri ŕiškumŭ visŭ grĭniausiai ĩra išlaikiusi.

Jeigu Ariai savaime bŭtŭ Židŭ neapkestojai, tai Lietuviai prieš Židus turĕtŭ kuo-ŕstriaus nusi-statĭti. Daugiau uz kitas tautas Lietuviai skiriasi nuo Židŭ. Jie visŭ menkiausia turi tŕiamojo židiškumo savĭje, išĕmus vienŭ antrŭ gešaefmacherĭ. Taciau Lietuviai su Židais visai gerai sutinka. Bet ir kilniausieje Židŭ nekentantiŭ tautŭ žmonĕs nenori, kad kitos tautos bŭtŭ naikinamos ir niekinamos. Jie ir visai gerai pakentia Židus. Ir dažnai ŕkina kitus pastebĕti gerŕsias Židŭ savĭbes.

Gŭl dĕl tos priezasties ir nereikĕs dŕr tĭtia pasakĭti, ant kurio laipsnio Lietuviŭ tauta stovi. Rodos aišku, kad ji mŭsŭ laikui labai daug reiškia. Tautos ĩgĭjo žimŭ ĩpatingumŭ. Ir dabar jŭ sŕntĭkiai turi gerĕti. O kaip tik tuo laiku Lietuviŭ tauta iškĭla ir pasirodo šale kitŭ tautŭ. ĩra tai ĩvĭkis. O kuo jĭ geriau pavadĭsime, jei ne kŭrĭbos

dŕrbu? Ir jis be abejonĕs turi reikšme visoms ŕriškoms tautoms.

Lietuviŭ tauta ĩra kŭrĭbos dŕrbui reikalinga. O kaip tik dabar. Tŭ reikĕtŭ visai aiškiai atjausti ir suprasti. Ir neturĕtŭ nei vienas pasibi-joti, kad ji žŭs, kad kitos tautos jŭ galĕs kuomet-nors prarĭti. Bet reikĕtŭ ir antrŭ dalĭkŭ pamatĭti. Lietuviŭ tauta turi uždavinĭ. Ir tik spresdama tŭjĭ, ji išliks, ji bus kŭrĭbos saugojama ir tvirtinama. Lietuviŭ tauta turi žmoniškumŭ auginti prigimtu ĩpatingumu. Tuomet ji išliks, kadŕngi ji sprendia savo uždavinĭ ir vis daugiau reiškia tautŭ sŕntĭkiuose.

Berods ji ĩra maža. Todĕl ĩ jŭ ir visai neatsizĭrĕta ligšol. Todĕl ji tŭlŭ Europos galingŭjŭ ir buvo pasmerkta naikinimui. Bet kaip jau sŕkĕme, apsireiškĕ tuo nesveikas, menkas žmoniŭ protas. Tauta ĩra pirm viso dvŕsios gĭvĭbĕ. O toji negŭli bŭti vadinama nei didia nei maža. Jos apsireiškimas nĕra apribotas. Ir tegŭli bŭti kludomas kilnesnĕs dvŕsios gŭliŭ.

Lietuviŭ tauta ĩra dŕvusi visoms kitoms tautoms paveikslŭ, kad gŭlima išlaikĭti savo savĭbe, kitiems ir baisiai spaudiant, o tik neauginti nekantos prieš kitas. O šitas paveikslas dŕr kuo-daugiau turĕtŭ šviesti nauju laikui. Jis dŕr nepastebimas kitŭ, kadŕngi kiti per daug gĭvena nekanta ir mŕto kitus tokiais, kokie jie pŕtĭs ĩra.

Lietuvių tautos uždavinys todėl bus visumet auginti pagrindines Arių ypatybes, tai esti auginti visa, kas žmones padaro kūrybos veiksmu žmoniškumo palaiminimui teikti visam pasauliui. Tuotad Lietuvių tauta ir patvirtis savo būvį. Ira be- rods ir naudinga ginkluoties ir kardu ginties prieš givėdius. Bet pasitikėti reikia ne tiek materinėmis jėgomis kaip dvāsios givibe. Jā tūriausiai auginant, tauta saugojama kūrybos. Ir todėl niekumet ne- reikėtų griebties viliumi, pasalumu arba panašiomis priemonėmis, kurios vartojamos ira silpnųjų. Mes neesame silpni. Su mumis ira kūrybos galia.

Kūryba veda visas tautas i aiskesnį buvimā. Negali ji Lietuvių tautā atmesti, kuriā ji per tiek vargū ligšol išlaikiusi ira. Bet būtina, kad Lie- tuviai eitū tas pareigas, kurias kūryba jiems ira uždėjusi. Lietuviai turi daugiau negu kitos tautos rūpintis dvāsios jėgū ir viso to auginimu, kas gera, o diegais paslėpta tautoj, kadangi jū tauta paprastām žvilgiui ira maza.

Kaip ji save auginti turėtų, daug kartū jau pasakita o bus vis ir dar sākoma. Sišon pirm viso pastebėtina, kad labai svarbu jai naudoties tām ir sântikiams su kitomis tautomis. Seniau tosios bandė naikinti Lietuvių tautā. Dabar jū jėgos turėtų tām derėti jā tvirtinti. Aiskiai žiūrint, visai gerai matyti, kad pati kūryba svetimū tautū jėgas tām kaip tik naudoja. Bet ir mes patis turime jas savo naudai vartoti. O tai šitaip.

Visām gerui, kurį kitos ira išauginusios, turim leisti mūsų jėgas žadinti. Ne taip, kad paskestūme kitū tautū givibeje, bet kad toji vien derėtų mums atsigauti. Patis turime dvāsinius kitū tautū vai- sius pasirinkti, jais pasidžiaugti ir maitinties, pasi- likdami, kas mes. Bet pasirinkti vien tik, kas jų ira kilnaus, gero, sveiko. Negerumas ir ne- sveikumas jau jū savaime bus nešamas i mus. Paauge tad, ir patis vaisiū atneše, duokime iš savo ir jiems! O jeigu nieko dar neturėtų, pa- rodikime nors, kā mes gero iš tėvū turime! Bū- kime žmonės, kurie gali šviesti kitiems paveikslu! Taip eisime tikrai savo šio laiko pareigas. Pa- saulis to laukia iš mūsų, ir visa kūryba nori už tai mus palaiminti. Vds.

□ □ □ Mėgėjų, liaudies ir tautos tēatras. □ □ □

Turime, rodos, visā eile gabiū vaidiklos menininkū, kurie galėtų tēatro srityj daug gero padariti. Tiktai gaila, kad sākoma nei vienas jū neesās toks didis, jog save, savo naudā ir „garbe“ pamiršdamas vien pasišvestū tautos labui. Todėl ir netenkā Lietuvai tēatro, kurs ir būtų meno reiškiniš. Ir mums prisieis to nelaukti, bet i kitā šali kreipties.

Kaip ligšol, taip ir toliau didesnį pasišventimā vai- diklos menui rasime mėgėjuose. Iš jū ir tokiu būdu iš platusios minios turės išaugti mūsų tēatras. Ir pirmas, kā prieiti stengties turime, bus liaudies tēatras geriausioje

to zodio prasmėje. O kad jām, rodos, tuo tarp nebus dār daug tinkamū veikalū, netrukus jū bus. Ligtol reiks visā dēmesī kreipti ī mēgējū veikimā. Ir gāl nebus per viršū jiems teikus kelis patarimus, jeib jū vaidinimas geriau pavīktū.

Kiek pastebėjau, Lietuvoj labai daug atsiziūrīma ī vaidīklos išpuošimā. O tai visai nėra taip svarbu. Reikētū tai kuo-geriau īsikālti. Nē didiausiuose tēatruose neatrodo vaidinimo vieta (vaidīkla), kaip ji turētū. Kām tai mēgējams vārginties tuo klausmu! Užtenka pilnai, kad atsitikimo vieta kaip nors īra pažīmīma. Tamsi giluma (užpakalis) gāli priminti nāktī lauke, bet ir kambario sienā, mēlīna giluma — dienā lauke, zalia antklodē ant grindū — žāliā pievā. Jeigu vaidīkla labai turi būti īpatinga, užtektū iš abiejū šaliū pakabinus margus užkabus, pastatīti pritinkamas lentas ir kārtes. Silpniausias priminimas to, kas būti turi, jeib sukiltū reikalingas jausmas ir ūpas žiūrētojāms, reiškia daugiau, negu koks tepliāvīmas, kurs nei perspektīvos nei daigtū tikrai nevaizduoja. Jeigu īra reikalinga vaidīklā kelis kart keisti, užtenka, jei ji kambarīs, iš jos paėmus gāl kelis baldus, nuo sienū kelis pakabītus daigtus; jeigu laukas, kurs pažīmētas keliais akmenimis, kitaip juos išdēstīti ar kitokiais pakeisti; jeigu giria, kuriai užteko žālias užpakalīs ir keli mediai, tuos kitaip pastatīti.

Sālei neturint vaidīklos, gālima jā pasistatīti, lentas uzdėjus ant stalū, ir jā atskirti nuo žiūrētojū, užtraukus audimā. Bet, rodos, tai mūsū žmonēs pātīs geriausiai jau žino. Tik norētiau šīson priminti dailininkāms, kad pamāstītū apie lengviausiai vīkinamā papuošimā ir tokiū vaidīklū. Ir vėl primenu, kad niekumet nereikētū geisti rēālīsmo, kurs tik nėra pasiekāmas, o vien rūpinties tokio-mis priemonēmīs, kurios žādina veikalui supratimā ir ūpā.

Lauke vaidinant, reikētū atsiziūrēti ī aplinkībe. Tinkamiausia vieta bus tokia, kur kiek īvairumū, gāl akmenū, mediū, īra. Žinoma, jeigu veikalas tām nesipriešina. Labai gerai gālima girdēt, kas sākoma, vaidintojāms kalbant kokioj lenkēj ar daubelēj, o žmonēs stovint aplinkui augštiau.

Svarbiausias vaidinimo dalīkas īra zodiū tarimas ir sakiniū sārīšīs. Todēl kiekvienām vaidintojui īra būtina išmokti iš galvos savo kalbas. O vaidinimo vedējas turi visū didiausiajī svarbumā dēti ī tai, kad vieno vaidintojo sakiniš kuo-geriau taikintūsi prie kitojo! Tame guli viso pasisekimo slēpinīs.

Toliau tad reikia atsiziūrēti ir ī pātī judėjimā. Jisai sau vienas nieko nereiškia. Jo uždavinīs īra veikalo turinī atspindinti ir todēl dažnai zodiū reikšme svarbinti. Tai suprasti īra labai svarbu. Todēl neturi būti sekama, kas knīgoj pasakīta, jeigu nesuprantama, kām tas judėjimas tše liepiamas. Daug geriau īra mažiau judėti, jeigu negālima tuo apreikšti veikalo prāsme, negu per daug, dār gi jai visai priešingai.

Vaidinimo vedėjo uždavinīs bus žiūrēti ī tai, kaip vaidintojai pasitinka vienas kitā, kaip jie atrodo visame reginīj, kaip jie ateina ir išeina, o vīriausiai: kaip jie susišneka, ar greit ar tāsiai, ir kaip jie visu tuo veikalo turinī aiškina, kaip jie jo dvāsios kvāpā kelia ir išveda ī gālā.

Miniau nereikia pamēgzdioti kur-nors matītā garsū vaidintojā. Paprastai iš to nieko gero neišeina. Daug daugiau reiškia visām vaidinimui, kad vienas vaidintojas atsiziūri ī antrā ir taikinasi taip jo būdui, kad išeina gīvas pasikalbėjimas žmogaus su žmogumi. Tā reikia omenīj turėti jau pasimokinant zodius-sākinius, būtent, kad mokinami zodiai īra klausmas ir atsākīmas ī klausmā.

Viso pasimokinimo pradīa īra draugiškas veikalo skaitīmas. Tuomet reikētū piešteliu pasižīmėti, kas

garsiau ir greičiau ar tāsiau turi būti tārīama. Ir kaip visa tai dār geriau apreiškus judėjimu, veikimu, vaidinimu.

Kad reikalinga vālgīti ir gerti, geriau tik pažīmēt vālgīmā ir gērīmā negu vālgīti ir gerti ištīkrūjū. Svarbiausias dalīkas īra aiški kalba, o toji vālgīmu ir gērīmu greit smelkiama.

Kostūmai taip gī nēra tokie svarbūs, kaip kartais atrodo, skaitant knīgā. Jie gāli būti kaip-nors īpatingi, kad jie nēra paprasti. Tik neturētū būti bandoma, kas niekumet neprieina tikrenībēs. Ir veido ištepinimas turētū būti tik menkas. Svarbu vien, kad jis primintū senātve arba īpatingā pobūdī, ir tt. Rodos reikētū suprasti, kad vaidinti īra žādint žiūrētojo fantāse, ne jām tik duoti kā pamatīti ir išgirsti.

Tiek tuo tārpu. Nezinau ar īra tokiū patarimū mėgējams mūsū raštījoj. Svarbesnis dār dārbas bus kits. Mums Lietuviāms reikēs rūpinties dār kitokiu, grieztesniu visū vaidintojū mėgējū šelpīmu. Neturēdami dār patiū vaidīklos menininkū tautai, bandīsime tokiu būdu tēātrā steigti ir juo naudoties tautos gīvenimui kelti. Pirmas žingsnis tām gal būti tas, kad visus esamus ir būsimus mėgėjus statīsime po vadovībe. Tājā turētū pasiimti vienas tikras menininkas ir rūpinties tēātro mėgējū dārbu. Gīventi jis turētū tše, iš kur ne per sunku būtų kelīauti ī visas Lietuvos šalis. Gāl Kaune.

Pirmas jo dārbas, mano nuomone, bus sužadinti visur mėgējū dārba ir jiems teikti reikiamus patarimus raštu ir gīvu žodiu apie veikalo parinkimā ir stātīmā atskirose aplinkībēse. Toliau jis turētū aplink kelīauti ir apsilankīti mėgējū sueigose, gāl ir kartais vadovauti, vienur ar kitur vaidinant. Galētū tada ir vienā mėgējū būrelī su kitu sutelkti bendrām veikimui. Laikā pagīvenus, labai svarbu bus visus mėgējū būrius ī sārīši suvesti, kad visi taptū vienu organu ir vieni, prireikus, kitus šelptū. Žīmūs talentai iš keliū būriū galētū susidėti svarbesniām vei-

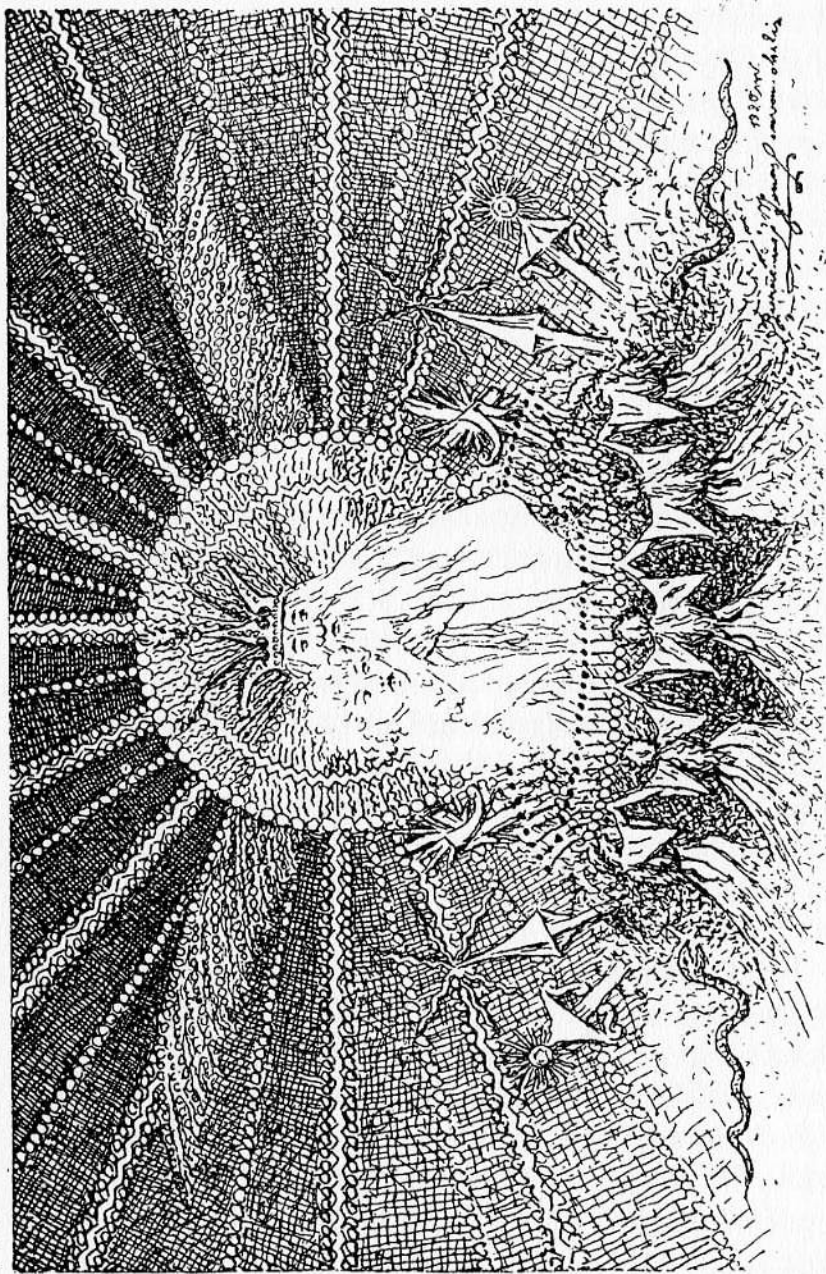
kalui ir jī vaidinti tūlose vietose, kur īra mėgējū būreliū veikīama. Būtū tas talentū būris, taip sākant, kelīaujantiu tēātru.

Iš tokio dārbo tad išlengvo išaugo Lietuvos liaudies tēātras. Tik reikalinga, kad vaidinimui būtų ir parenkami tik patiū žmoniū sumānīmai, linksmi ir liūdni, juokai ir rīntumai, tik ne paikumai, kurie versti iš kitū tautū raštījū ir sudarko sveikajī prastū žmoniū vaidībos skonī ir supratimā. Toliau galētū ir mūsū drāmū raštītojū gāl ir mano veikalai stātomi būti, jeigu jie kiek atitinka dramātīniām mūsū žmoniū nujautimui ir verti īra būt vaidinami.

Bet jeib visa tai īvīkt galētū, īra berods vienas dalīkas reikalingas. Kaip minimas vedējas, taip ir gabesniejie vaidintojai-mėgėjai turētū būti žmonēs su kilnia dvāsia ir siela, kuriems vien terūpētū, kaip sužadinus savo žiūrētojuose ir klausītojuose visokiū gerū jausmū ir mintiū, visokiū didesniū, doresniū ir tvirtesniū norū. O ī pelnā ir garsā tik tiek teatsiziūrētū, kiek tai reikalinga pasekmingām dārbei.

Vedējo ir kelīaujantiūjū mėgējū išlaidos ir pragīvenimas turētū būt apmokami iš kāsēs, ī kuriā organisuotiejie mėgējū būriai deda tikrā nuošimtī. Kol to nēra, vedėjui reikētū patiām aukū atnešti tautos lābui. Bet gāl ir nebūtū tai reikalinga. Piningai, jo ikišami, būtū tautai duota paskola. Ji jām jā grāžīs su augštomis palūkanomis. Be to jī ir seks netrukus dār gražus garsas, kaip girios ošimas.

Bet ar īra dabar Lietuvoj tokio vaidīklos menininko, kurs tokiām dārbei pasišvestū? Dārbas nelengvas. O neatneštū tuojau pagerbimo. Nebūtū nē pasidžiaugti didiais giliū jausmū ir mintiū veikalais. Patiū žmoniū svajonēs bus pirma jo tēātro mediaga. Bet jis rastū visokiū drāmos elementū tautoj, pasidalintū savo žiniomis su poėtais ir taip augtū su liaudies tēātru ir tautinē drāma, net pagaliau pats tautos tēātras. Vaidīklos menininkai, kurs jūsū norētū šio vainiko? Vds.

Piešė Jonas Buratius.

Jausmų karalius.

□□□□□□□□□□ **Pasaulis.** □□□□□□□□□□

Didysis bangavimas.

Pasaulio kâras praūžė. Truko maž-daug 5 metus. Ir kâ jis reiškia, nelengva pasakîti. Nė nėra aiškiai pamatîti, kas îvîko jâm siautiant. Bet tiek-tiek îsivaizduot gâlima, kad begâlo daug skausmo žmoniyoje sukelta. Žuvo kare daugiau negu 8 milijonai kareivių. Bet ne suskaiçtîti îra visi tie žmonės, kurie buvo kâro gamintose gyvenimo padėçise. Jų skaitius sieka daug milijonų. O dabar dâr reikia atsimint, kad visi tie zuvusieji turėjo artimų žmonių, kuriems jų mirtis skausmų sukėlė, tad gâl numanîsime, kas žmonijos patirta šiais metais. Skausmų jûros buvo uztvinusios žmonių širdis. O gerai apsižvelgiant, jos nėra dâr atslūgusios. Sen ir ten jos dâr banguoja. Sen ir ten vis dâr girdime žmonių sopulių šauksmus. Lietuva gâl tai kuo-geriau žino.

Kas viso to priežastis? Ira žmonių, kurie žino tai visai gerai išguldîti. Mat, vienas antras valdovas apsâkė kârâ, ir jis todėl esâs visos tos nelaimės kaltas. Gâl skaitomi prie kaltųjų dâr ir tûli politikai. Ir atlikta. Anglai ir Fransai net visâ pasauli bando îtikinti, kad Vokietiai ir jų kaizaris esâ visâ tâ

žmonijos prâgarâ sukûre. Ir nieko daugiau nežinant, rodos visa aišku. Bet gerai îsiziūrėjus î pasaulio gyvenimo îvîkius paskutiniųjų dešimtmetių, visa tik labai kitaip atrodo. O suprâtus kas dârosi mūsų laiku pasauliye atsiveria didios perspekçivos, kurios visas priežastis ir visus îvîkius visai kitaip svarbina. Mūsų laikas îra seno laiko pabaiga ir naujojo pradia. Ir tas didysis mūsų laikų bangavimas îra ne kitakas kaip senosios kultûros griuvimas. Tâji nevîkino kâras. Nėsa jis pats nėra priežastis, bet vaisius. Didioji vėtra, gaminusi šî griuvimâ, kurio rîškiausias atsitikimas didysis kâras îra, tai ta dvâsia, kuri kas met daugiau îsigalėjo ir vis daugiau rėkė geidaudama pasotinimo, nebûdama pasotinama. Geidulių dvâsia buvo auginta griuvantios kultûros. O vîriausieji tos dvâsios reiškiniai îra didiosios pasaulio valdiavos. Jos savo veikimais pasitiko vienâ antrâjâ ir bandė vienâ kitâ prârîti, jeib patenkintų savo geidulius. Tas tai buvo kâras. Taip tai ir dabar dâr banguoja gyvenimas.

Bet giliau žiûrint, atrodo visa, kâ šišon akîse turime, dâr kitaip. Jau senai buvo râšoma,

kad užeis žmonijai karai, kokiū ji dār nėra niekumet susilaukusi. Berods buvo rodoma ī tai, kad žmoniu geidimo dvāsia auga. Bet tūli ir ī kitā atsiziūrėjo, būtent ī pasaulio galiū kitimā. Ir jie parodē, kad pagal tai augmenīs vienur nīksta, kitur vīsta, kad gīviai keliasi iš vienos vietos ī kitā, kad žmonėse pasidāro visai kitas ūpas. Taip jau 1896—7 mts. skaitēme vienoj antroj knīgutėj, kad karai neišvengiami, kadāngi tokie bus dangaus galiū sātīkiai, jog jie turēs īvīkti, ir šis laikas, prasidējes 1904. mts., truksiās lig 1932. mt. Taip kāras tad nebēra atskirū žmoniū dārbas, bet tiesiog gamtos gīvenimo reiškīnīs. Žmonēs ī jī īstatīti, turi visa pakesti, kas ant jū užeina.

Tatiau žmonēs vieni kitus kālta dėl kāro. Ir vieni prieš kitus teisinasi. Iš to matīti, kad jie jautia, visas gīvenimas būtū galējes ir kitaip virstī. O tame randasi tikra teisībē. Žmonēs, nei atskiri, nei visa žmonija ne tuo nusikalto, kad būtū norėjusi viso pikto ir blogo, kurs iš kāro gimsta, bet tuo, kad ji nesistengē kitā, kilnesne, dorėse dvāsia auginti žmonijoj, kad žmonēs per māza numānē, jog žmonija īra pasaulio gīvenimo veiksnīs. Ir kām šis veiksnīs tarnauja, kuriai gamtos gāliai jis pasiduoda, kām jis skiria-

si, tat viršū palaiko. Žmogus turētū auginti visa, kas teisu, grazu, malonu, tada žmoniškumas palaikītū gīvenimo valdiā, ir negalētū sukilti karai. Nebūtū tokios nelaimēs, kuri visā žmoniā slēgia. Žmonija nusikalto neeidama savo pareigū. Ir todėl tas bangāvimas taip ilgai truks, kol nebus gamtos gālios išgarāvusios ir žmonija išauginusi kitas, kilnias galias, kurios bus ne vėtros ir pragaišties, bet saulėtos ir klestėjimo jėgos.

Senojo ir naujojo gīvenimo pāžīmiai.

Sākoma kāras esās užbaigtas, bet geriau pažiūrint, jis tesiasi dār tolin. Nemanīta tuo, kad tai kāras tarp kitū valdiavū ir tautū, kaip paveikslui tarp Lenkū ir Rusū, bet kad kitaip kovojama tū patiū, kurie seniau kovojō. Vis dār vienū norima kitus prarīti. O kur tai pastebēti, tše banguoja senosios gālios, kurios pasaulio gīvenimo pažangos pasmerktois zuvimui. Todėl nereikētū labai tais remties, kurie tokiu būdu tvirtina savo gīvenimā. Jie negāli ilgai patekti. Tas laikas baigiasi, kuriuo žmonēs ir īstisos tautos gīveno matēriniois gāliomis. Dabar kiti laikai prasidėjo. Doros, širdies, dvāsios gālios išlengvo palaikīs viršū. Ir tos tautos, kurios tai īra suprātusios,

bus ateities galingosios. Po metų 1870—71 Vokietiai daug aukso ištraukē iš Fransū. Vokietiai turtėjo ir vis daugiau įaugo ī matērinēs didībēs ir gālibēs troškimā, ī geidimā visokiū lobiū ir kitū žmoniū pavergimo. Iš to išėjo pagaliau net patios tautos nīkimo pradia. Vokietiu tauta ūmai sustojo augusi. Dabar antraip. Fransai traukia iš Vokios visokius turtus savo naudai ir savo smagumui. O žinant ī kā jie linksta, nesunku atspēti, kas dār bus. Fransai eis tuo keliu, kuriuo Vokietiai ējo, o žengs juo rodos daug spėriau. Bet jie pātīs tiki savo gīvenimā tvirtinā. Antraip vėl, Vokietiai, nuvarge, nuskurde, visaip rūpinasi dvāsios turtais. Nors īra visoko blogo juose, bet dārbas žmoniškām pakilimui īra tiesiog stebėtinas. Visuose kraštuose tuo rūpinasi žmonēs. O kad jū dārbas ir dār nėra tikrai nuodugnus, nėra paliginus jī ī tai, kas mūsū akīse rodosi reikalinga, jis īra dār lėkštas, vis dėlto jis labai īra gīvas, ir dirbamas milionū širdiū, sielū ir dvāsīū. Ir todėl be abejonēs tše reikia matīti naujo gīvenimo prādiā ir tuo skaitīties. Labai pānašūs pasistengimai, kaip girdēt, esā ir kitose tautose, būtent Europos šiaurēs, Sveicū ir Amerikietiu. Įpatiai Amerikoj daug pastebima īdealismo. Gāl

būt, kad tše auga ateities kultūros gālios, nors matērializmas gana tše dār viešpatauja. Bet mums Lietuviāms visa tā pastebēti labai svarbu. Mes atgijome naujām laikui ir naujiems sātikiāms.

Vokios sugriuvimo priežastis.

Seniau rašīdavau, kad didiame kare toji valdiava palaikīsianti viršū, kurios dorinis lobis bus didesnis negu kitūjū. Ir iš to galētū vieni kiti sprestī, kad tur būtū Sāntarvės dora daug augščiau stovi negu jos priešū. Tuo labai reikia abejoti. Rodos nei vieni nei antri neturi tiesos savo dora girties. Bet aišku, kad Sāntarvės pusėje buvo didesnioji matērinė galia. O jai laimėjus, pasirodē, jog ji visai tā pātia dvāsia gārbino, kuria Vokietiai pasizīmėjo, būtent grobio, turto, svetimū šaliū geidimo. Ji net kalba tais patiais zodiais, kaip seniau Vokietiai. Tai pastebēti labai svarbu Lietuviāms. Jie susilauks iš Sāntarvės tik tada paramos, kad anai tai bus naudinga. Nuostabu dār, kad Vokia tiek metų galėjo ginties. Todėl, jeigu ne doros, tai nors proto ir sumāningumo gālios turėjo būtū jos pusėj žīmiai didios. Apie tai mums Lietuviāms daug reikētū pamāstīti. Bet vīriausiai mums tik turētū rūpēti, kaip auginus visa, kas augsta, kilnu,

dora, grazu. Vokiai tuo pasi-rūpinus, jį niekumet nebūtų sugriuvusi. Visas pasaulis ją būtų parėmęs kaip žmoniškų tiesų gėnėją. Visas jos stiprumas, visi jos įstabūs ginklai sulūžo. Jai auginus žmoniškumą, tai nebūt galėjus įviki. Jisai būtų jos gėvibė ir jos apsauga buvusi. Matėrinė galia vis gėl pasitiki dār didesne, kuri ją sunaikinti norėtų, bet niekumet dvāsios, doros galia. Tokia, jeigu ji yra didesne, vien tenori šelpti visa, kas gėva, įpatiai tai, kas silpna.

Sukimas bei nugalėjimas ir tiesos kelias.

Pastebimi nuolatai politikos dārbe sukimai. Tūli žmonės tiki, kad vien jais tegėlima prieiti savo tikslus, įpatiai politikoje. Net historė rodos tvirtina, kad taip esā. Bet geriau pažinus visa, aiškiai matīt, kad taip nėra. Sukimais prieitas dalikas vėl iš rankū išsprūsta, o kad kartais ir tik po metų. Kiti vėl māno, kad nugalėjimas esās politikoje tikriausias kelias kām pasiekti. Ir tai yra apsirikimas. Tik išziūrėkim į Vokios historė. Pergale pastatita valdiava nestovėjo nė 50 metų. Ira politikū, kurie sāko, kad ji būtų susilaukusi nesuskaitomū metų, kad jos priešakij būtų stovėjes augštos išminties žmogus. Gėl būti. Bet šis tvirtinimas ir

kaip tik reiškia, kas svarbiau yra negu pergalė, būtent dvāsios galia. O mes sakītume, apskri-tai žmogaus kilnumas, jo dora, jo teisingumas. Pasaulio gėvėnime visa, kas auga ir dārosi, dera iš tikrū, gėvū kūrėbos gėliū. Niekumet nėra kas tāpes iš susvajotū jėgū, iš nieko. O kur melāgiāms ir prigavikāms kartā kas pasiseka, tai tik todėl kadāngi už visū melū ir kiek buvo teisėbės. Jei tos nėra arba labai māza tėra, tada netrukus visa taisosi tarsi savaime pagal tikrūjū gėliū palinkimā. Tā reikėtų zinoti ir omenij visumet palaikiti. Jeigu jau gėlime kalbėti apie tai, kad Lietuviāms klojosi politikoje, tai vien todėl ir tiek, kiek jie ne viliumi norėjo kā pasiekti, bet tiesos keliu. Juo zengdami jautiamės jau visai kitokio tvirtumo. Tik manikime, koks įpatingas dalikas buvo tas, kad Lenkai skelbė, vienas jų genrolas esās prieš juos sukiles ir prieš Lenkū norā paėmes Vilniū. O visas pasaulis aiškiai mātė, kad tas genrolas yra tiktai dāres, ko visi Lenkai trokšta. Ar nebūtū dalikas nors kiek geresnis buves, jei Lenkai būtų grieztai pasāke: mes Vilniaus norėjome ir paėmėme. Kām visi tie vingiai? Norėdamas dālko, ir driski savo norā atvirai vėkinti! Bet jeigu juo gėdėties reikia, meski jil Kurs nors-

kiek garbės atjautia, tas savo dārbo nesigina, nors kiti jį ir peiktū. Pagaliau reikėtų suprasti, kad iš tokio pasalinio geidimo tik neišeina nieko gero. Tai nors nesiliktū gėda ir panieka. Visa tvarkosi visumet pagal tikrenėbės galias. O tos yra augštiausiosios ir tikriausiosios dvāsios ir sielos gėlios. Jas auginkime! Jas tvirtinkime! Ir visame nueisime toliau. Būsime ēje tiesos keliais.

Lietuva ir Tautū Sėjunga.

Stengdamies patvirtint Lietuvos nepriklausomėbe, jos politikai rūpinosi, kad didiosios valdiavos ją pripazintū esant. Buvo to laukiama jau beveik kasdienā, ir laikraštiai rāšė, Lietuvā pripazintā jau de facto ir greit bus pripazinta ir de jure. Tā skaitant jau tikrai buvo gėlima ne vien tik nuliūsti, bet jau ir supikti. Be abejonės naudinga yra Lietuvai būti „pripazinta.“ Bet to taip labai laukti visiškai nepriderėjo. Vėriausias jos nepriklausomėbės pagrindas yra Lietuviū tautos gėvumas ir susipratimas. Pripazinimas tik tėra antros eilės vertėbės. Visai netinka Lietuviāms to taip laukti kaip elgetai duonos kāsniū. Lietuviāms patiems nesiginant, nebūtū išlikusi Lietuva nepriklausoma, nors ir galingiausiūjū „pripazinta.“ Tas pats dalikas kartojosi Lietuvai paprāsius būt

priimta į Tautos Sėjungā. Rodos mums reikėtų būti didesniais. Ziūrint į tikrą žmoniškumo vertėbe, rodos Tautū Sėjunga labai abejotinas yra dalikas. Ir labai reikėtų paklausti, ar jau tai ir naudinga ir garbinga būti tos sėjungos nariu. Įpatiai, kad reikia išimelsti. Lietuviāms reikėtų daug daugiau atjausti žmoniškā savo vertėbe. Teisėbė, Lietuviū tauta maza, vis dėlto neturi jokio reikalo apreikšti menkumą. Ji negėvena iš kitū tautū malonės. Kurs kur-nors atstovauja Lietuviū tautai, turėtų tai dariti su garbe. Kurs to negėli, kurs pats dār niekis, turėtų šalinties iš tos atstovėbės. Nė šesėlis senos padėties nebūtūrėtų būti numānomas mūsuose. Lietuviū tauta nebe verga. Ir jai nepridera žeminties prieškitas. Būkime didūs, būdami vertėbės žmonės!

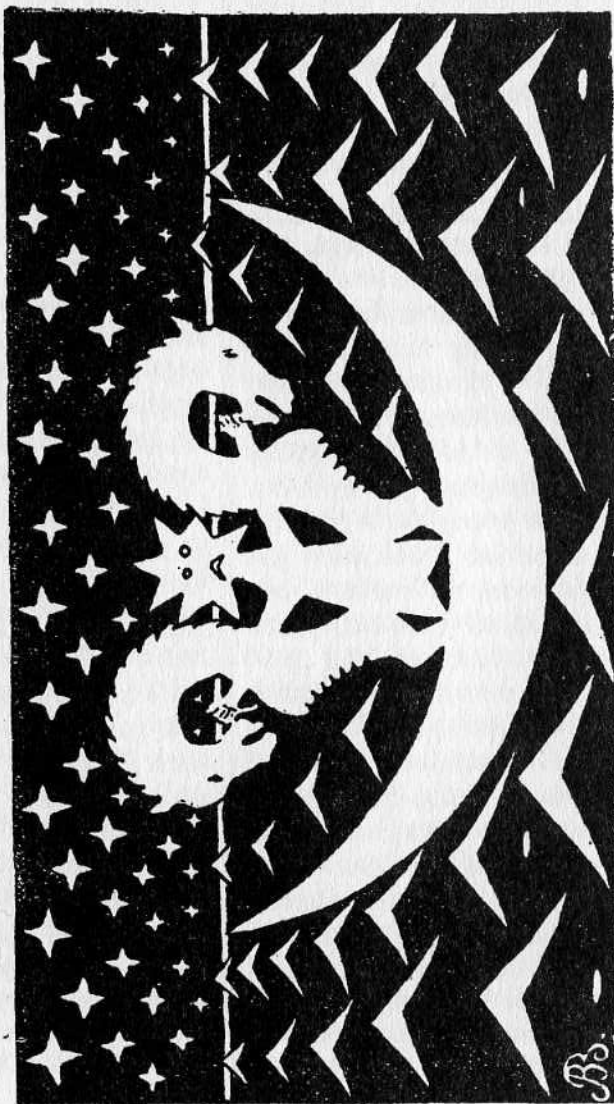
Mūsū laikū gėdimo būdas.

Kaip apsirges žmogus pasigauna, tai tegėli suprasti, kurs zino, kaip žmogus auga ir sveikas išlieka. Žmogaus pavaldalo pagrindas yra jėga, kuri jai paduodamajū matėriālā organizuoja ir, jį naudojū, vėl meta. Liga atsiranda, kad šis dārbas kaip nors trikdinamas. Paprastai žmonės ima vaistū. Ira tai naujas matėriālas, kurs į kūnā dedamas o jām visai nėra tinkamas. Todėl ir ne-

sunku išmaniti, kad vaistai yra šale ligos nauja dār sunkenibė. Augimo ir sveikatos jėga turi ir ją dār pergalėti. Berods vaistai kaip nors erzina šią jėgą ir taip priruošia pasveikimą.

Vienok geriau būtų, kad be to minima jėga galėtų stiprėti ir savo dārbo trikinimā apveikti. Ira apie tai visokiū žiniū. Žmonės dažnai taip ir gīdos. Bet paprastas būdas yra vis dār senasis. Ir įpatin-ga. Vaistū fabrikuojama begālo. Garsūs vaistū išradėjai-gīdotojai labai turtėja. Bet ligos nedingsta. — Taip „kultūros“ šalīse visame pasielgiama, būtent ir doros, politikos, mokslo ir kt. sritīse. Todėl tos mūsų laiko ligos. Gīdimo būdas nėra tikės. Visidar-

bai dāromi dėl pelno. O jie turėtų būti: nešimas augštesnės jėgos į pasaulī, ir auginimas, stiprinimas, tvirtinimas šios jėgos. I tai reikėtų atkreipti visā dėmesī, norint žengti į sveikesnī laikā. Vds

Balys Buratius.

Bangius.

□□□□□□□□□□ Mūsuose. □□□□□□□□□□

Lietuviū tautos nepriklausomibė.

Iviko, kas senai laukta. Lietuva nepriklausoma. Ji galės dabar savaip ir saviškai dirbti ir auginti tikrajį žmoniškumą Lietuviū įpatingumu. Svarbu labai, kad ji tai ir darītū. Ir todėl vis reikia prisiminti, kas yra

tikroji nepriklausomibė, kuri daug daugiau dār reiškia negu politinė, kurios toji tik tėra šešėlis. O jeigu dvāsios-sielos nepriklausomibė nīksta arba nėra nē siekiama, tada politinė yra be menkiausio svarbumo. Todėl šison kartoju, kā kartā jau kitur esu eilėse parāšes.

AUGSTIAUSIOJI DIKIBE.

Tamsi nuslinko priespaudos sloga.

*Ir žmonės dziaugsmo skrend sparnais
augštīn, kur laukia jų dangaus šviesa
pasveikinti nebe nepriklausomais.*

*O kā tai reiškia? Nors visi atjaustū!
Ar kad nebreikia vergauti kitiems?
Kad nebėra nežmoniškū valdovū
ant sprāndo vargšāms jodinēt žmonėms?*

*Ar tai, kad pātis gāli viešpatauti?
Bet kā varguziai veiks tām pašaukti?
Gāl ims pavergt kitus, net savo brolius,
ir girsis savo nepriklausomibe!*

*Ar, kad kaip ūpas liep, galės gīventi?
Sukīla šis, ir linksmīnas smagiai.
Vėl atputia kitaip, ir linkst giliai.
Kokia tai būtū jų viešpatībė?*

*Ne! Vien, kām nepriklausomi, svarbu.
O ir tik tēr atsākīms viens teisingas:
Kad būtūme tikrai priklausomi
tām, kas teisu, kas gera ir gražu.*

*Is to atplūsta dziaugsmas ir gīvībē,
pakīla neīveikama galia,
tvirtēja širdis, tarpsta zmoniškumas,
pati augštoji nepriklausomībē.*

*Senai pasaulij šī zinīa gīva.
Daug varges kart kilnus zmogus ištīrē,
kas šiandien dār tūliems tikt pasaka,
kad summa libertas — Deo servire.¹⁾*

Vds.

Mūsū kalbininkas.

Jonui Jablonskiui sukāko šīū metū pradioj 60 metū. Lai bus jām toliau daugiau sveikātos ir dārbe visumet dziaugsmol Jis dāro savo sritīje, kas tikrai īra kūrībos liepiama. Jām pasirūpinant, Lietuviū kalba skaidrēja, tarsi diena auštū. Ir nesutinkant su visais māzmozijs, kurie jo siūlomi, reikia kalbai, kaip jis pats ja kalba ir rāšo, pirmos eilēs skaidrumā ir grazumā pripazinti. Is J. Jablonskio tik tegālime mokinties. Jis īra gīvas veiksniš Lietuviū tautos dvāsios atsigavimo. Ir visi, kurie nujautia, kiek jū mānīmas īra giedrējes, Jonui Jablonskiui pasidarbuojant, lai atsīmena jo visuomet su širdingumu ir lai siuntia jām jausmingus sveikinimus!

Tilzēs Giedotojū Draugijos sukaktuvēs.

Metū 25 buvo praēje 2- Gruodio 1920. mts., kaip minima draugija pirmā kartā susiējo

pasimokinimui. Is dviejū atzvilgiū jos gīvenimas vīriausiai buvo svarbus. Jis suzādino visoje Prūsū Lietuvoj jaunimā. O suzādino īpatingu būdu. Toliau is jos gīvenimo iskilo raštija, kuri ne māzā reikšme turi Lietuviū tautos stiprējimui.

Prūsū ir Did. Lietuvos Lietuviū kultūra.

Sākoma īpatiai Vokietīū, būs Prūsū Lietuviū kultūra esanti augštesnē negu kitū Lietuviū, ir todēl vieni su kitais māzo bendro teturī. Ir tūli Prūsū Lietuviai, īpatiai beveik visi ištautēje, labai tuo didiuojasi prieš kitus. Keliaujant po Prūsū Lietuvā ir mātant gerus vieškelius, tvarkius zmoniū trobesius, darzus-sodus, ir tad, kaip zmonēs Did. Lietuvos gīvena, nenuostabu, kad taip sākoma. Prūsuose pastebima visame geresnē tvarka, didesnis zmoniū turtingumas, didesni gīvuliai, bingtesni arkliai, dailesni vezimai, dažnai automobilai, ben

¹⁾ Augštiausioji dikībē — Dievui tarnauti.

seniau, geresni zmoniū īrankiai, ir tt. Net zmoniū drabuziai atrodo brangesni, geriau dirbti. Ir beveik neblieka, kā besakīti. „Augštesnioji kultūra“ regīma. Geriau pamēginus visa, tai dār daugiau aiškēja. Kiekviename kaime matīti zīmi, grazi troba, būtent mokīkla. Kiekviename didesniame kaimē rasti ir posto īstaiga ir gerūjū zmoniū apsauga: zandāras, ligoniū pagālba: gīdītojas, ir tt. Visur jausti mānīmo, tvarkīmo galībē, kuri šālina, kas ardīti galētū rāmū zmoniū gīvenimā. Jeigu kas nedoraus atsītinka, tuojau teismas kaltuosius nubaudia o dažniausiai visai teisingai. Kiek viso to īra Did. Lietuvoj? Seniau māza to tebuvo. Dabar taisosi. Bet Lietuvos padētis dār sunki. Negāli tuojau viso būti. Tokia tvarka išlengvo tik teauga.

Bet zvelgkime dār giliau! Ar visa-tai, apie kā kalbējome, īra jau ir pati kultūra? Mātomoji kultūra turi atspindinti savo versme, būtent zmogū, jo širdies, sielos ir dvāsios būti. Tokia regīma kultūra gāli būti ir atvilкта ir zmonēs uzvožta, uzmauta. O dalīkas šis: Vokietiai atēje ī mūsū šālī, visā atnešē su savim, kā turējo ir kokie jie buvo. Ir šālino is mūsū, kas mums buvo teke is tēvū ir protēviū. Pradioje dārē jie tai su ziaurumu, vēliau švelniau, bet atkakliai.

Didiajai Lietuvai savo atnešē pirma Lenkai, bet tada galingiau uz juos Rusai. Tiktai, jie neturējo tiek visoko suteikti Lietuviams ir jiems uzkrauti. Aišku, kad Lietuviai tokiuose sātīkiuose daugiau pasiliko, kas ir kokie jie buvo. Jie galējo savaip gīventi vieni su kitais, galējo kalbēti maziau uzgauta savo kalba su viens kitu, galējo pasidalinti tuo, kā vienas uz kitā buvo suprātes, išmānes, patīres doros, širdies ir sielos gīvenime. Lietuviai ten Didioj Lietuvoje savaip didino savo širdies ir dvāsios turtā, augino savo sielas, kūrē savo kultūrā, zmonēs tarpo ten zmoniškume taip, kaip jie leisti pasaulio kūrējaus, ne tiek trukinti tame svetimū. Todēl kiekvienas Prūsū Lietuvis, bet ir Vokietis arba kitos tautos zmogus, trumpesniām arba ilgesniām laikui apsigīvenes Did. Lietuvoj, negāli atsigērēti tū zmoniū ten. Giria juos širdingais, protingais, maloniais, darbštiais, teisingais, ir tt. Nors īra juose ir kitū, kuriū īpatībēs tikrai peiktinos. Bet apskritai imant, aiškus ten pasistengimas pasiekti augštesnī zmoniškumo laipsnī. O šitas noras, īpatiai, kad jis toks gīvas, kaip Did. Lietuvoje, īra tikriausias kultūros pažīmīs. Grīzdami ī Prūsū Lietuvius, randame ir tše visokiū gerū īpatībiū. O tosios tuojau

primena, ką gero Did. Lietuvoj pastebėjome. Bet minimos įpatybės Prūsiose ne taip dažnai randasi ir atrodo, lig kažki kaip nusmelktos. Už tai kuo aiškiau kišasi į akis įpatingas žiaurumas ir toks savo padėties nesupratimas, jog tiesiog liūdna. Ipatiai, kur eina klausmas apie tautos gyvenimą. Paveikslui, kai kurie ir kiek iškilę Prūsų Lietuviai visai nejautia, ką tai reiškia, kad tūli stengiasi geriau ir grėčiau lietuviškai kalbėti. Jiems rodosi, sudarkitoji Prūsų Lietuvių kalba esanti jiems tėvų paliktoji. O jiems reikiant ką pasakėti, kas daugiau jausmo ir supratimo apreikštū, negu tai galima dvāsios vargšui žmogui, jie neranda tām galimybės. To, kas Lietuvių kalbos dvāsia yra, jie nė išstolo nenumāno. Pagaliau ir nemāto, kokį kvailumą jie apreiškia, peikdami rāšomajā Lietuvių kalbā. Berods teisibē, ji toli dār nėra girtina. Bet ji ne peikiama šių žmonių dėl jos netobulumū, bet apskritai dėl to, kad ji vāloja ir auginama. O tai kaip tik apreiškia patį nesijautimą ir dvāsios apsiniaukimą. Labai žimus jis pasirodo ir tuo, kad Prūsų Lietuviai didiai dažnai gēdisi savo kilmės. Jiems rodosi, kad jau pats noras būti Vokietiu tuo juos ir padāro. Tarsi tai, kas prigimta, galī būti ūpo šali-

nama. Kas Lietuvių tautoje yra gražas ir kilnaus, to jie visai nepamāto ir matīti nenori. Pagaliau dvāsios apsiniaukimas pasirodo ir tame, kad labai māza tik tėra gerbimo to, kas žmogū kelia į pilnesnį žmoniškumą. Visas gyvenimo svarbumas randamas turtū sukrovime. Išimtiū berods yra. Ipatiai tše, kur gīvas tautinis susipratimas. O nuostabiū būdu, ir toks susipratimas kitū dār peikiamas. Visa sudėjus, išeina, kad Did. Lietuvoje žmogaus nusimānimas aušta-švinta, Prūsiose temsta. O kadangi tiktai aušimas, dvāsios gīvumo augimas yra kultūra, jo apsiniaukimas nekultūra, aišku, kurioj vietoj stovī Prūsū o kurioj Did. Lietuvos žmonės. Palaimingu būdu, Prūsiose beveik kas dienā žmonės daugiau atsipeikėja. Skaitius tūjū nuolatai didin eina, kurie supranta kad tik tše tėra kultūros, kur žmoniškumas žmogūje auga.

Mūsū rašība.

Reikētū beveik nuolatai kartoti: ieškokime daugiau nuosakumo! Bet netaikau tuo pasākīmu į tai, kad reikia rāšant atsiklausīti ir į menkiausius girdimus garselius. Ne daug tai reiškia. Daug svarbiau suprast, kad rāštas yra regima kalba. O tojoj reikia nuosakumo. Bet

kartais visai nuostabu, kaip nemātoma ir kalbininkū, kad rašiboj pirm viso to reikalinga. Vos ne vos kas pasiekta, ir jau vėl kito griaujama. Minėsiu šišon pirm viso vienā dalīkā. Ira Lietuvių kalboj elementai, kurie rāšomi ia, io, iū. Svetimo liezuvio žmonės tas beveik visumet ištaria ja, jo, jū, bet niekuomet senieji Lietuviai, kurie neturi svetimo kraujo ir nemoka svetimos kalbos. Māzuma krīpsta šiū elementū į j po v ir b, bet toli nėra dār j. Sākoma kiškio, kālvio. Bet tše jau prasimānē tūli kalbininkai rašīti kalvjo. Ir tik vienas žvilgis turētū juos pamokīti, kad tai yra apsirikimas, tas pats kalbos elementas kitaip negu paprastai rašītas, tarsi taip ir kalbama. Tiktai nesvaria, žiauria kalba kalbantieji taria taip, o kaip jau sakīta, svetimieji. Bet žodis atrodo visai nepažīstamas. Todėl rodos reikētū visumet rašīti kālvio, kālviui, kālviū ir tt. Šitā suprātus, gal tūliems ir aiškės, kodėl aš žodiū šaknis nekeitū rašte kaip ir nesikeitū kalboj, žodius linksniuojant. Kuomet Lietuviai pamatīs ir supras, kad tik taip mūsū rašība įgaus skaidrū veidā? Gaila, kad ir Prūsų Lietuvių jaunimas, tiek metų vartojes skaidresne rašībā, pradeda prātinties prie kitos. Žinau jį mānant, reikiā atnešti aukā vienībei. Bet dalīkas toks, kaip

kad vienur žmonės dėl įpatingū liūdnu sántikiū savo sermėgas kreivai susidarītū, kiti žmonės dėl vienībės visi dabar taip sermėgas kreivai dėvētū. Kokia tai tše auka?

Senovės kalbū žodiai mūsū kalboj.

Įpatingu būdu jie vartojami. Beveik visur pridedama jiems pabaiga ija. Toji Lietuvių kalboj reiškia dalīkā, kurs iš daug atskirū vienētū susideda, paveikslui: žmonės, žmonija. Vartojant ją dalīkams, kur ji kitaikā reiškia, mānimo skaidrumas tarsi drumstomas. Bet toks šitos pabaigos vartojimas ir parodo Lietuvių dvāsios silpnumā. Ji svetimā žodī pasiima, bet negāli jį sāvinties. Taip seniau buvo ir sākoma Jėzusas, Jėzuso, ir tik Lietuvių kalbos dvāsiai stiprėjus, protingai dabar tārīama Jėzus, Jėzaus ir tt. Taip reikētū ir apsieiti su kitais senū kalbū žodiais. Pasākīmas, žmonės tuos žodius taip ištaria, yra niekis. Žmonės juos taria, kaip jie iš mokītū Lietuvių juos išgirsta. O tie tuos žodius, tarsi būtū bejėgiai, taria kaip išgirde iš svetimūjū tik pridėdami ija. Mes turētūme grīzti į patias senovės kalbas, pasiziūrėti tše žodius ir mėginti, kaip Lietuvių kalbos dvāsia su jais apsieitū. Ir tada tā žodī įteikti Lietuviai

tautai. Paveikslui zodis poëzija ĩra visai netikusiai tĀriamas. Graikai-Hellēnai jĳi tārē poiēsis, Latīnai poēsis. Taip ir mes galētūme visai gražiai tarti. Zodis filosofija, rodos, daug lietuviškiau būtū filosofē. Apskritai tas kišimas j ĳi senūjū kalbū zodiacus ĩra jau tikras silpnumo pažimĳis. Kad Lietuviū kalba vartoja j sujungimui dvejū vokālū, tai teisĳbē. Bet ar senūjū kalbū zodiacus reikia taip ir vartoti, kad ĳi būtū reikalingas, tai klausmas. Imkime tik ir tokĳ paveikslā! Skaitiau kur nors Centurijonas. ĳpatingas tai Jonas! ĳstĳises begālo! Ar jau ĳstikrūjū to reikētū? Ar negālĳima kaip nors žmoniškai sutrumpinti tā zodi?

Vardū rašĳbos kraipĳimas.

ĳra tai visū blogiausias Lietuviū nesusipratĳmo reiškĳnis. Kad Rusai vardus savaip rāšo, pateisina tu, kad jie visiškai kitas raides vartoja. Bet mes Lietuviai Latīnū raidēmis rašĳdami turētūme vardus rašĳti, kaip jie rāšomi toj kalboj, ĳš kur vardai imti. Taip kartā skaitiau, būk Anglas Čirčilas šĳi-tā pasākes. Menu, kas tai būtū. Churchill negālĳi tai būtĳi, kadāngĳi tos pavardēs u netariama kaip ĳ, rodos ir ne kaip u. Bet nēra tām Anglū balsui atitinkamos raidēs. Mat, Anglai u tše savaip ĳstaria

ir tiek. Ir jau turētū pasilikti pavardē, kaip jĳi Anglū rāšoma. Netiek svarbu, kaip jā ĳstars, kurs nemoka Anglū kalbos, bĳi tik bus jĳis rašĳtas, kad gālĳima atsekti, kā jĳis reiškĳia. — Rāšant Garaldas vieton Haraldas, toks-jau netikes dalĳikas. Arba Gamburg uz Hamburg? Gamburg ĩra visiškai kitas vardas ir kita vieta. Rodos ir vaikas tai jau supranta, bet ne mūsū — Rusai Kas duoda teise tokiems nagāms tuos vardus savaip taisĳti? Kiti vėl rāšo Amburg. Bet ir tai neleistina. ĳra tai vėl kitas vardas. Panašiai kvailai atrodo, rāšant zodiacus hygieina — gygieina, arba hydra — gydra, hymnus — gimnus, ir tt. Pagaliau reikētū nors kiek „apsĳsviesti“, pradedant „plunksnā stumdĳti po popieriū.“ Vėl tše toks žmogus rašĳtojas Vokietis vardu Schnitzler, ir greit Lietuviai padāro ĳš jo Šnicler. Ar negālĳima suprasti, kad tai nusidējimas? Lietuviai tikrai tiek proto turi, kad galētū suskaitĳti tikringai: Schnitzler.

Zodiū dalinimas.

Tur-būt Lietuviai nieko neturi, kā galētū krauti ĳi ātmintĳi, kaip visokias rēgulas apie zodiū dalinimā, kad tām visokios surāšomos. Kaip norĳma pateisinti paveikslui, kad dalinama ri-nkti? Tše apsireiškĳia ĳsitūpimas ĳi māžmožius, kurie tiesiog

niekingi. Nei fonētikos, nei garsiū fiziologēs, nei proto, nei kokĳe gĳvi Lietuviū kalbos reikalāvimai nevertia taip dalinti. Ar ne visai protingai atrodĳtū dalinant: rink-ti. O rēgula būtū šĳi: Zodiai visumet dalinami taip, kad paskutĳnioji priebalsē stātoma ĳi antrā eile, pav. māz-gas, grums-tas, sumegz-tas; sudēti zodiai dalinami, kaip jie sudēti, pav. par-eiti, pa-statĳti.

Mūsū barbariškumas.

ĳra jĳis berods ir kitur pastebimas. Bet vadĳnu jĳi mūsū, kadāngĳi mums kuo-māžiau priderētū jĳi pakesti. Dalĳikas tas. Rengiamas koks vakarelis, dainuojama, vaidinama ir — šokiai. Tūli atēje klausos dainū, žiūri kaip vaidinama, bet vis māno, kad tik kuo-greitiau visa liautūs ir prasidētū šokiai. Taip tai praskāmba dainos, praeina vaidinimas be jokio gilesnio ĳspūdio. Jeigu norĳma dainuot ar vaidint, tai reikia tik ir tām kvĳesti žmonēs. Kad vien tik žmonēs pritraukt žādami šokiai, matĳt, dainos ir vaidinimai žmo.ēms niekis. Kām tai dār jū dēl trūsti ir vargti? Leiskit žmonēs susieit ir šokti, nekankĳsite jū bereikalo, jiems leidiant laukt, kol nebus šokiai. Dainū jie nesiklauso, vaidinimo nežiūri arba tik ten viena ausimi, šĳšon viena akimi, ir atšĳpa

prieš visā tū dalikū grože. Kitaip reikētū visa tvarkĳti. Todēl rāšau sekantĳi dār rašĳnelĳ.

Mūsū vakarai.

Patartiau visokius vākarus rengti. Vienā gāl tiktai su daināvĳmu ir vaidĳnĳmu. Kitā su dainomis, poēmū atsākĳmais ir kalbomis. Kitā su dainomis ir trumpomis, paskaitomis ĳš keliū rāštū. Vėl kitā su dainomis, žaismais ir laigĳmais. Pagaliau vienā su mūzika, žaismais ir šokiais. Tai būs ĳvairūs vakarai. Ir, žinoma, lankomi bus pirm viso šokiū vakarai. Bet jeigu tie vakarai kartosis, ir garbingieji žmonēs vien lankĳsis kituose vakaruose, pagaliau ir kiti žmonēs pripras prie jū ir ĳškopsime ĳš barbariškumo.

Mūsū vertĳmai ĳš kitū tautū rašĳtĳjos.

ĳra tai labai svarbus dalĳikas. Tām gĳvena žmonēs su žmonēs, tautos su tautomis, kad vieni sužadintū kituose visokio žmoniško gĳvumo. Kiekvienas meno veikalas, kiekvienas rāstas ĩra daigtas, kuriame sukauptos dvāsios jėgos. Kaip jos tik tenka mūsū dvāsiai, jos ir pradedā veikti. Suprantama, kad jos visumet veiks taip, kokios jos ĩra. Nešvārios, niekingos, paikos būdamos, jos mumĳse sužadĳs visokio nešvarumo, vi-

sokiū niekū ir paikumū. Būs jos skaidrios, svarbios, išmintingos, ir sukels mumise, kas skaistu, svarbu, išmintinga. Lig šol, kaip aiškiai matyti, kiekvienas kokiā-nors svetimā kalbā mokēdamas ir kiek priprātes rašiti, pasiēmē pirmā tos kalbos rāstā, kurs jām iš nefitiū pakliuvo, ir išvertē ī Lietuviū kalbā. Taip tai mūsū žmonēs tāpo aprkrestī visokiomis kitū tautū sāslavomis, jei ne tiesiog purvais. Ir nenuostabu. Elgeta tik tegāli skarmalais apsirengti. Bet laikai īra kitokiais virte. Dabar rūpinasi vertimais net — „svietimo“ ministras. Bet prisiējo tikrai stebēties, mātant, kas skelbta apie vertimo dārbus. Rodos laikas priējes plāningai vīkinti šī dārbā. Ne atskirū žmoniū nuomonēs arba ūpai tše turētū kā reikšti, bet tikras dalīko pažinimas ir supratimas. Versti reikētū ī Lietuviū kalbā, kas jau apskritai pripazinta augštos vertībēs raštu toje tautoje, iš kurios raštijos ketama versti. Ir vien tik, kad negālīma viso versti, reikētū skirstiti tarp svarbiausių kitū tautū raštijos dalikū. Bet tik tarp pirmosios rūšies veikalū. Antrosios ir tretiosios tiktai turētū būti atbojamos, atsizvelgiant ī tikrā kokī mūsū reikalingumā. Ir taip gāl īsiteiksime, kas geriausia īra kitū tautū sumanīta. Mūsuose

veiks, kas kitū tautū īra kilniausia. Bet reikia, kaip sakīta, plāningo dārbo. Pagaliau turētūme ir su augšta ir platia āpžvalga parinkti, kas mūsū tautai pirmiausiai īra būtina.

Valdios tēatras.

Rasi taip ir gālīme jī vadinti, kurs Kaune atsivērē. Kiek teko girdēti, jis valdiavos pinīgais šelpiamas. Ir jis pradėjo savo dārbā, vaidindamas Sudermanno Joniniū Ugnī. Berods vadinamas veikalas Joninēmis. Nežinau, kodėl. Tur būt, kad vertējas ar nežinojo, kad Johannisfeuer reiškia Joniniū ugnis, arba kad mānē turis tiesā, veikalā savaip vadinti. Ir vienas ir antras dalīkas nėra tikes. Bet test. Svarbiau kita-kas. Sudermannas īra garsus Vokietīū rašytojas. Ipatiai geras tēatro zinovas. Iš jo veikalū gālī drāmū rašytojas daug pasimokinti. Ir jeigu norima vienā antrā jo drāmū versti ī Lietuviū kalbā, patartiau versti jo Ehre (Garbē) arba ir dār Stein unter Steinen (Akmuo tarp akmenū.) Bet galētūme apsieiti ir be jū. Sudermanno veikalai tinka didiū vietoviū, paveikslui Berlīno, ir kt. Žmonēms parodīti blogiausius žmoniū paklūdimus. Veikalas Joniniū Ugnis berods rodo Rīprūsiū žmones. Jie gāl ir nėra

tokie blogi. Bet īra tame veikale ir dvi moteri, motīna ir dūkra. Motīna-elgeta ir vagilē, dūkra tarnaitē, kuri atjautia, kad jos krauje gīvas linkimas ī vōgimā ir ištvirkimā. Ir jī pasiduoda išvadiuotojui. Tie - dvi moteri, kuri-dvi tame veikale pastatīti antros, jei ne tretios eilēs žmonēmis, īra — o tai reikia gerai pastebēti — īra Lietuvēs. O jos tše aiškiai atstovauja visai tautai. Tokie, taip tarsī sākoma, īra Lietuviai. Prūsuose tai labai gīvai atjautiama. Lietuviai tame veikale tiesiog kaip nusigīvenusi tauta paniekinama. O šitā veikalā stāto Kaune — valdios tēatras, net praveria juo vaidinimo vākarus. Kā tše jau bepasakīsi! Taip tegālī pasielgti žmonēs, kuriems ko-nors trūksta. Ira, mat visur visokiū.... Ar jau viso pasaulio raštijoje nebuvo kito vaikalo valdios tēatru? Ligšol pasaulīje dār negirdēta, kad kai-kuri tauta tuo pasimēgtū, kas jā žemina ir purvais aprdābsto. Bet mūsū Lietuviai tai padirbo! Gāl ir džiaugiasi dār tokiu didvīriškumu? Bet gāl ir māno, kad tame veikale nėra tokio blogumo? Žmoniū supratimas labai nelīgus. Ipatiai to, kas īra garbē. Dār gī visos tautos garbē. Ir nesipriešino veikalo stātīmui, matīt, nei vienas! Nuostabu kokie tie ten žmonės!

Berods, vertiant veikalā ī Lietuviū kalbā, skirtumas tarp jo žmoniū, būtent Vokietīū ir Lietuviū, pradingsta. Tatiau ir tai neišteisina veikalo stātīmā. Pirmas ir svarbiausias tautos dalīkas īra rūpinties savo garbe. Tām žinoma pirma reikia būti garbingām. Bet toliau ir jautrām visām, kā kiti apie mus sāko. Tiktai pātīs savo garbe saugodami, būsime ir kitū gerbiāmi. Ir tiktai garbingais būdami, galēsime ir išlikti.

Pareiga šventa.

Skaitiau laikraštīje, vadinamu Lietuva, pasiskundimā, kad žmonēs, šaukti ī teismā, turėje laukti kelias vālandas, kol neatējes teisējas. Atsitike tai net Kaune. Ne buvo, kiek pastebėjau, tai žiniai prieštarauta. Todėl tur-būt tas dalikas bus tikras īvīkis buves. Ir todėl reikia apie jī kalbēti. Nēsa iš to atsitikimo gālīma spresti, kad minēto teisējo nebuvo numanīta, kā tai reiškia, teisēju būti, īpatiai steigiamojoje valdiavoje. Tše pirmasis ir augštiausiasis kiekvieno žmogaus, īpatiai teisējo uždavinīs īra — geru paveikslu būti pareigai pildīti. Teisējas turi teisingumā tvirtinti žmonēse, tai reiškia, jiems sužadinti teisingumo nujautimā. Bet leisdamas žmonēs laukti, neeidamas savo pareigos, kaip

reikiant, jis kaip tik parodo, kad jis nėra teisingas. Skriaudė žmonės tame, kas jų brangiausias dalykas, būtent gyvenimo laikas. Ir todėl jis visai nėra tinkamas teisėjo pašaukimui. Ką galėtume padariti, kad ir visi, ypačiai visi teisėjai ir valdiavos virai, tą nujaustų! Tik tokiu tikru teisingumu valdiavos rūmai tvirtai stotomi. Kad pareiga yra šventa, turėtų kiekvienam giliai širdij apsisakiti. Pirm visų teisėjui. Būkimė givi, sąmoningi žmonės!

Santaika ir bendras veikimas.

Įra visur visokių žmonių o rodos piktųjų daugiau negu gerųjų. Todėl žmonėse tiek nesutikimū, tiek nekantos, tiek kovū. Ir geri žmonės stengiasi giventi santaikoje su viens kitu. Ipatiai tai reikalinga draugijose, mažiausiose kaip ir didiausiose. O tiesiog būtina yra tai tajai tautai, kuri būdama maža ir kaip tik atsigavimo būtinyje, visose pusėse turi kaiminū, ją smelkiantū. Tokiū tautū viena yra mūsų. Jai todėl ir labai reikalinga visū savo vaikū santaika. — Ipatiai sunkioje, bet kitoje dar padėtyje givena Prūsū Lietuviai. Ir todėl geros širdies žmonės tse dažnai kartoja, mes turī eiti iš vieno, mes turime santaikoje giventi, bendrai veikti, kadangi tai reikalaujās pats žmoniškumai.

mas. Bet reikia suprasti, kad santaika ir bendras veikimas yra dalykai, kuriū neturėtume sumaišyti. Žmoniškumas nori santaikos, be abejonės. Bet jis nereikalauja bendro veikimo. Žmoniškumas reiškiasi ir protu bei išmintimi. O išmintingasis visomet dāro, kas tinka. Ne visi žmonės gali būti stotomi prie vieno darbo. Jū jėgos nėra lėgios, jū ypatingumai nesusideda vienam tikslui. Ira kartais gabū žmoniū, kurie vien tegali griauti, kā kiti stāto, sakidami, jie paskui vėkisiā geresne tvarkā, geresnius žmoniū santykius, statysiā geresnius rūmus negu ligšol matytieji buve yra. Bet jie niekumet neprieina tokio darbo. Jie ir pasene niekumet nėra nieko stāte. Griovimu jie praleido amžių. Juos telkti bendrām darbui yra ne tik tai neišmintinga, bet tiesiog darbo pasmerkimas. Bet jokiū būdu nereikėtų žadinti jū priešingumą, ypačiai ne tūtia. Gālima juos pakesti, gālima santaikoje su jais giventi, bet ī savo darbā reikia kitus kviesti, kurie nori ir moka statiti. Tik tai labai augsta išmintis gali naudoties ir griaujantiais žmonėmis. Ji juos tse pastāto, kur jie tinkami, kokie jie yra. Bet paprastai nors geros širdies žmonėms su jais susidėti, reiskia savo darbā griovimui paduoti.

Lietuviū tautos skaldimas.

Seniau kalbėdavome apie Didiją ir Prūsū Lietuvā. Ir viena buvo antrosios tautiniām gyvenimui labai svarbus veiksnis. Givieji tautos vaikai tikėjo, kad tievi dali kartā kaip-nors artiau susieis. Didijām kārui pasibaigus, rodēs, kad tas jū laukimas taps tikru ivikiu. Bet išėjo tuo tārpu kitaip. Prūsū Lietuva dalīta ī dvi dali, ī tājā, kuri guli šiaurēn nuo Nāmuno, ir ī tājā, kuri guli pietuosna. Didioji Lietuva taipogi skaldīta. Rituose, pietuose ir pietū vakaruose šaunios dālis nuo jos atplēstos. Ira tai be abejonės liūdna. Tatiau tas skaldimas nėra toks, kad reikėtų nusiminti. Ir nebūtū išmintinga, visas jėgas tām pašvesti, jeib visos tautos dālis regimai susilietū kuo-greitiau ī vienā vienetā. Daug daugiau reikstū negu ans skaldimas, jeigu tautoj, tai esti patiuose Lietuviuose, atsirastū nesuderinamū priešingumū bei skilimū ir kad Lietuviai daugiau negu ligšol prarastū givėbės gelmiū atjautimā. Todėl pirm viso mums turėtų rūpėti kuo-daugiau sužadinti ir sukelti mūsų žmonėse tikrā dvāsios-sielos givumā, jeib mūsų tauta išlengvo vis daugiau ir galingiau apreiktū žmoniškumā visoms kitoms tautoms. Tada, jeigu tai bus reikalinga kūrības zengimui, gāl ir susieis dalintos tautos dālis. Bet pirmasis mūsų uždavinis bus visose dalise tvirtinti, kiek tai gālima, tikrājā žmogaus givėbe. Mums turėtų daug daugiau rūpėti būti dvāsios-sielos vienetas negu žemės ribū nustatītas. Vds.

□□□□□□□□ Pasikalbėjimai. □□□□□□□□

Jrb. Ar vaikams-mokiniams reikalingas laikraštėlis?

Rodos ne. Naudingas jis kartais berods gali būti. Derēs tai iš to, koks yra leidėjas-rašytojas ir kokioj padėtyj vaikai givena. Bet bus tai išimtis. Paprastai vaikams duodamos knėgos ī rankas. Laikraštis turi ypatingā reiskme. Seniau jis buvo ziniū skleidėju. Toliau

ypatingoms pāziūroms ībrukti žmonėms. Todėl ypačiai politiško troškimo žmonės leidia savo krėpties laikraštius. Išaina iš tokiū laikraštū skaitimo, kad žmonės pātis nieko nebemāno. Uz juos tai padāro laikraštėninkas. Ir žmonės yra tik tai jojo pādarai. Givena visiskai jo protu. Kas reiskia žmogaus pažeminimā. Todėl būtina kiekvienam, kurs politikos laikrašt

skaito, kad jis nors du visai kitos krūpties laikraštui skaititū. Vaikus auginant, norima, kad jie pātis išmuktū mātīti ir savo protu gīventi. Todėl priešinasi šitām tikslui, kad jie stumami ī vienas mánimo vėzes. Jau be to jie lengvai paklūva vienām ir kitām, kurs juos patraukia. Bet gīvasis zodis ir išpūdis visai kitaip veikia. Rāstas, kurs regulāriai eina, turi savīje īpatingā pavergimo gāliā. O mánant, kad vaikai nori skaitīti, laukia laikraštio, tai kām neīteikti jiems naujos knīgos? Vien dār pasikalbėjimai per laikraštī galētū būti kaip nors pateisinami. Bet ir tše vėl tas pats paojus. Vaikas negāli tuojau paklausti, kas jām neaišku, kā pats negāli išrišti. Ir jis neša negīvā daigtā su savim, kol ir pats mánime nebegīvas. Per daug jau ir su knīgomis vaikū sielos gīvumas smelkiamas, kām jī dār nauja priemone tītia slo-ginti? Priaugusiems ir užaugusiems laikraštis jau kitakas. Jie dvāsioje nebe tokie silpni. Jie gāli prieš nesuprantamas nuomones stengties. Tiktai, kad jie tai ir darītū! Nors aš kiekvienā, kurs skaito, kā aš rašau, nuoširdiai prašau, nepriimti, kā sakau, neapmāstius. Greitiau visa dēti ī šālī, su kuo sutikti negālima. Aš noriu, kad visū skaitītojų sielos gīventū o neapmirtū.

V L. D. Kodėl senais laikais žmonės, net būdami po baudiava, daugiau dainuodavo negu mūsų laikais?

Daina īra īpatingas žmogaus apsišėikimas. Ji paeina iš tos asmenībės srities, kurioj gīvena jausmai. Kuomet tše randasi ītampa, kad sukīla koks geismas arba net karštīavimas-troškimas, tada žmogus nebegāli dainuoti o dār menkiaus dainā sumanīti. Todėl ir poėtai, kurie su geismu kā surāšo, lyrikoje māza tereiškia. Tik be vidaus ītampos ir be varžimo, gimsta daina. Senais laikais žmonės berods dažnai vergavo. Visaip kiti juos spaudė ir engė. Bet buvo tai dalīkas, kurs jiems rods sukėlė visokiū skausmū, bet ne tū troškimū, kurie visā žmogū pagaua ir vāro ī atitinkamā veikimā. Žmoniū vidus buvo seniau daug laisvesnis. Tše supėsi skausmai ir dziaugsmāi, ir iš jū sukilo dainelė, iš kitū išmokta ar patiū tā pātīā valandele gaminta. Mūsū laikū žmonės īra visai kitokie. Jie seka īpatingus tikslus. Tuos pastāto geismin-gasis jū mánimas. Jojo jie pavergti. Jū vidus īra, jām valdant, tarsi sustinges. Jie širdīje īra jo vergai. Jis juos tempia savo tikslan. Ir nebelieka to laisvo jausmū supimo, kurs taip švelniai kutena žmogaus širdī, jog ir zodiai ir jo balsas tampa

visai īpatingais, kupini jausmū. Mūsū laikū žmonės īra kietesni, žiauresni. Jie īra išaugine priešingumā visām, kas švelnu, gražu. Berods ir to reikia. Žmogus turi tvirtai siekti savo tikslo, turi pasirīzti, ir tā, kām pasirīzes, priėti. Įpatiai mums Lietuviāms tai reikalinga. Bet jis neturi sustingti savo geismū-troškimū ītampoje. Jis turi galėti iš to iškilti ī gīlias ir platas savo jausmū jūras. Ir klausīties jū gaidū. Todėl dainuokime! Gāl dainuodami ir nulėksime ī tas gražias mėlinas tolībės.

E-I. Ar begāli žmogus prarādes savo skaistībe jā atgauti, vėl tapti skais-tiu, doriu? — Skaistībe prarasti īra labai skaudus dalīkas. Su skaistībe dingsta visi kilnesni žmoniškumo pāžī-miai. Vīriškasis nebetenka augš-tesniū dvāsios gabumū, jām nīksta vālios tvirtībė, ir išlengvo jis tampa niekšu, kurio nei bur-nos, nei širdies, nei sielos balsas nebeskāmba. Įpatiai žīmu todėl, kad jis ir nebelaiko savo zodio, kuriuo jis kā-nors īra pažadėjes. Motriška praranda su skaistībe savo groze ir savo malonumā. Jī gāli kartais labai pritraukti pasileidėlius, bet netrukus, jī visiems nusibosta. Liūdniausias dalīkas īra tas, kad jos siela ap-miršta. Todėl jos padėtis īra kuone dār nepalaimingesnė už

vīriškojo. Visa tai zinant, aiškėja savaime, kad labai turi būt sunku skaistībe atgauti. Reikalingas tām didiausias pasistengimas. Saugoties reikia ir mažiausio žingsnio tolīn ī neskaistībe. Prieš gundīmā reikia griežtai tarti širdīje: Ne! Bet neužtenka tai. Būtina auginti pasiilgimā viso, kas augšta, šventa. Ir vis to atsiminti, jām pasišvesti. Kuo-daugiau širdis prie to parimsta, tuo-maziau gundīmas jā pasieks. Tuo daugiau ir užgims širdīje vėl skaistībė, kuri buvo prarasta. Išlengvo jī vis platiau ir gīliau užims žmogū ir pašālīs visā nešvarumā. Reikia numanīti, kad kūribos žengimas veda ī augštesnī žmoniškumā. O toks mūsū pasistengimas kaip tik pasitinka kūribos gāliā. Mes gīvename ir kvėpuojame tame, kas šventa. O Jis īra patioji Meilė, kuri laukia mūsū meilės. Todėl jausdami skaistībės pasi-ilgimā, netrukime sekti šī pasi-ilgimā. Mes skaistībe tikrai vėl pasieksime. Nėsa ta didioji malonė, kuri mūsū gīvībe laiko savo globoje, laukia mūsū atsi-dėjimo ī jā ir mūsū maldos, jeib galētū mus išgīdīti.

Pt. Koks Sveiko spres-mas apie mūsū raštijos klestėjimā? Skiriu tām visā rāšinī. Šišon gāl užteks pasākūs: Kad rāštū leī-ėjai tik susiprotētū ir nebeatspausdintū visū niek-niekiū!
Vds.

□□□□□□□□ **Mūsū raštija.** □□□□□□□□

Paskutiniu laiku ji regimai didėjo. Daug rāšoma, daug spausdinama, tur-būt ir daug skaitoma. Ipatiai laikraštiai dīgsta kaip grībai po litaus. Net vaikāms leidiamas buvo laikraštis. Tik neteko jį pamatīti, nors buvo māt zadēta. Kitiems ĩra reikalas, leisti pašiepos laikraštī. Jau ĩstikrūjū, rodos, kad kaip tik žmonēs ĩsmoksta plunksnā laikīti, ir jau nori laikraštī leisti. Todēl labai pasidžiaugiau, skaitīdamas ar tik ne „Lietuvoje“ ĩsmintingā žodī, teiktā tokiems žmoneliāms. Kur ir suranda lēšū savo niekāms? O dār ir skaitītojū? Jau beveik drovu ir patiām dār kā berašīti arba net laikraštī beleisti. Ir nebūtiau tām pasirīzes, jeigu nerāgintas rimtesniū tautietīū. Norēta, kaip māt sākē, ĩšgirsti mano nuomone apie einamus ĩvikius. Būk tai ne be svarbumo. Tai ir rašau, kaip suprantu.

Norēdams šis on prasitarti apie mūsū rāštija, turiu tenkinties dailiaja. Ir negaliu parašīti savo žodio apie visus, tos rūšies raštus, nei apie svarbiausiuosius. Galiu tarti tik apie tuos, kurie māt pakliuvo ĩ rankas. Priezastis to tur-būt numānoma. Tūli rašītojai māt tik paskutiniaiis metais žīmiais pasidārē. Ir tuojau norētiau pasakīti, kad apreiškē, kas dvāsiniām mūsū tautos gīvenimui labai svarbu. Jau seniau pastebėjau, kad vienas-kitas mūsū vaizdininkū papiešē kā-nors ĩš žmoniū pāsakū. Dabar raštijoje matīti, kad tautos pāsakos, žmoniū padavimai pradeda svarbēti. Labai daug tai reiškia ir labai gera. Jeigu kokiū būdu, tai taip ĩsigalēja mūsū tautos dvāsia. Ir gāl geriausiai šitoj sritīje pavīksta poēsies dārbas Vincui Krēvei. Kaip jis atpāsakoja žmoniū padavimus, ĩra tikrai smagu skaitīti. O jis ir daug žodiū ir ĩpatingū pasākīmū

ĩš savo tarmēs ĩneša ĩ rāšomajā kalbā. Taip ji tegālī turtētī. O taip ir tegālī ji daugiau gīvumo ĩgītī. Tik pastebėjau, kad Vincas Krēvė ne visumet su apmāstīmu vartoja žodius. Kad aš apsirinku, tad rodos turētū būti pateisinama. Neturiu nei vieno, kurio, abejodamas kalbos dalīkais, visumet galētiau atsiklausti. Bet Vincui Krēvei tikrai tik reikia ĩ gātve ĩšeiti, ir jis sutinka nuolatai vīriausius kalbos žinovus. O tik ĩš netītīū pamatiau, kad jis rāšes „Dainā aplink ārā.“ Kazin, kaip žmonēs tai suprastū, kad aš rašīčiau „aplink“ Vincā Krēve? Manītū aš apsirikes, norēdamas sakīti apie. Bet Vincas Krēvė net vaizdininkui leides piešiniū patvirtinti „Dainā aplink ārā.“ Bet gāl tuo ir norēta kā pasakīti, ko nematau? Neesu skaites „Dainos aplink ārā“.

Kitas, māt ligšol nezinomas rašītojas, kurs naudojas mūsū pāsakomis ĩra Petras Vaitiūnas. Skaitiau jo Mildā. Kad ji ne taip patraukia, kaip Vinco Krēvės veikalai, tai, rodos, nebus tām priezastis vien talentū skirtumas, bet ir tai, kad P. V. parāšē veikalā, o jo širdij dār nebuvo tām gīvībē susikūrusi.

Labai žīmus epikos veikalas ĩra Vaižganto Pagiedruliai. Kad jis turi būti svarbus, jau pats rašītojo vardas pasāko. Tiktai nespėjau, gāves ĩll-dālī, abi pirmidvi ĩsiteikti. — Nedidis ĩra Antano Rucevitiaus raštelis Sunkiaisiais Laikais. Ir rašītas be jokiū augštū tikslū. Bet atpāsakota visa taip gīvai ir vaizdingai, kad gālīma juo tiktai gērėties.

Palīginamai daug rašītojū pasišventia lyrikai. Bet visiems jiems reikētū patarti pasirinkti pāvizdius. Tokiū turime savo liaudies dainose. Kuone visas pasaulis pradeda jas pastebēti ir grīnajī jū lyrismā, tik ne mūsū lyrikai-poėtai. Tūli jū tiesiog serga „reimātikos liga.“ Su didiu pasi-

stengimu jie ieško vienos eilės gâlui atitinkamo antrai eilei, ir išeina tikras eilių kalimas. Matyti, tie mūsų žmoneliai apkręsti kitų tautų lyrikos. Nepamato jie, kad mūsų lyrika tegali augti iš mūsų įpatingumo, kurs nustatytas yra mūsų kalbos ir apskritai mūsų tautos dvąsios. Kas tai neatjautia, turėtų nors atsiziūrėti į mūsų liaudies dainas.

Nekalbėdamas apie daugybę reimuojantiųjų, turiu pasakėti, kad ir tikri lyrikai savo ligoj neatjautia, kokius niekus jie sudirba. Kad kartais nėra gero reimo, nieko nereikėtų sakėti, bet kad beveik kiekvieniame poëme randasi vienas-antras netikes, tai jau tik per daug. Taip vienas dâr gi žimus lyrikas reimuoja nežiûri su neturi, vardu su žiedû, akiû su tikiu, ir tt. Kuomet mūsų lyrikai numanîs, kad mūsų kalbai reimas yra tiktai išimtinai vartotinas? Kitai jîs tik sudarko kalbos groze. Retai mūsų lyrikâms tesiseka gražiai vartoti reimâ. Dažniausiai tai dâr pastebime Maironio poëmuose.

Teisibê, apskritai dailioji mūsų raštija vos kuo gâli pasigirti pasauliui. Bet kitoms sakoms tautoj ir maziau yra pavizdiû. Todêl nors mūsų lyrika turėtų būti kiek verta. Bet kaip ji tikros formos nepagauna — išimtus nemanant — taip ir pats jos turinîs reiškia, kad tûli „lyrikai“ visai nežino, kas tai lyrika. Trumpai pasâkiaus, ji yra jausmû poësis. Lyrika tâm râsoma, kad poëto jausmai sužadintû atitinkamus skaititojo arba klausitojo žirdyje. Tai rodos žinomi dalikai. Bet tas sužadininimas vikinamas zodiais. O zodiais pirma reiskiamos mintis. Jos gema iš išminties (gal ir tik iš proto) arba ir jausmû. Ir norint kâ parašiti, pirmas dalikas bus, kad parašisi, kas išmintinga, ipatiai zodius î eiles statidamas. Norėdamas lyriškâ poëmâ parašiti, reikia visiškai gîventi savo jausme ir vien rūpinties tuo, kokie zodiai ir sakiniai sî jausmâ kuo-grîniau apreiks.

Imkime paveikslâ! Ira dainelê, kurie pâsakoja, kaip girelê augo, sakeles tânkino ir viršûnele puoše. O tarp tû sakeliû gegutê kukâvo kasmet, kol neiškukâvo iš motinêlês dûkrele. Visa aiškiai pasakîta. Bet svarbus tše motinos jausmas. Augo girelê, augo mîlima jos dûkrelê. Vieni metai praêjo po kitû. Gegutê kukâvo, ir priêjo metai, kad dûkrelê ištekejo. Motinêlê viena pasiliko. Taip dainelê mums leidia atjausti jos jausmus o taip skaidriai, kaip giedri diena dangaus židrumâ.

Tokiû pavizdingû daineliû yra daug. Nêra tše vargta dël reimo. Nêra tše jokiû kankiniû. Aiškios yra mintis, skaidrûs jausmai. Jeigu negâlime tokiu-jau būdu jausmus apreiksti, tai nors prâtinties reikėtų sviesias mintis ištarti. Tada toks posmelis nors būtų vertas î âtminti dėti. Bet dabar ir tokio retai terasi. Kur tai dâr lyrikos poësis! Kiekvienas poëmas yra meno kûrinis, ne âmatininko, ne kurpio dârbas, yra ramos lašelis, kuriame atspindi žmogaus siela. Poëto dârbas turėtų būti šventas. Bet mūsųose râso eiles, kurs tiktai moka vienâm zodiu panašiai skâbantî surasti.

Negaliu sišon visû minėti, kuriû vienâ-antrâ poëmelî esmi skaites. Neturiu visus raštus rankose. Bet teko mân Dainava, Vilkolakio leidinîs. Susispiete tše yra keli rašitojai. Tai apie jû darbelius noriû kâ papâsakoti. Pradioj skaitome berods kelis vertimus. Nepasakîta, iš kuriû kalbû versta, nors antraštiai primena Vêdû raštus ir Japânus. Vertêju yra Balys Sruoga. Lyrika verst nelengva. Lietuviû zodiai ir sakiniai, kurie atitinka svetimos kalbos zodius, nesukelia visumet tuos patius jausmus. Bet sišon eilês gana sklândios, ir leidia nors numanîti tuos kilnius jausmus, iš kuriû poëmai kartâ gime yra. Tik kartais neaišku mân, kas norêta pasakîti; paveikslui: jie inžûlâ in dangû eziâ, arba: Priimk, o saule, gimy dienû.

Apie Naktį ir Saule rāšo Ignas Seinius 19 rašiniū. Nestāto jis eiliū, bet kiekvienu ėra regėjimas gražiai posmuotas, ir gīva lyrika kiekviename jautiama. Toliau ir dār kitū jo rašiniū randame. Bet patartina, juos tik laiks po laiko vienā po kito teskaitīti. — Aidū Aiduzius surāšē Faustas Kirša. Tuojuo iš ėzangos numanīti, kad jo jausmai giliai banguoja. Bet kitur jie ne prasimuša lġgiai aiškiai. Dāznai tām painiū padāro ir reimas. Bet, paveikslui, poēmas IX. arba XIV., XVIII. ėra grāžūs lyrikos kūriniai.

Verstos ėra ir kelios Jurgio Baltrušaitio eilės, bet jausmū jos vos māžā vėjelī tesukelia. Paties Balio Sruogos poēmai ėpatiai III. jau gīvai pagauna širdī. Toliau M. Vaitkus iš keliū cykliū atspausdina poēmus. Po to Adomas Juodasai siūlo du savo poēmū. Tyrū Duktēs: Kad galėčiau ir tt. jau kuone pasieka dainū lyrikā. Bet jai labai reikētū saugoties lengvo greito parāšimo. Dār tše vertimū ir rašiniū. Vienas Tādūi Daugirdui paminėti. Svarbūs ėra rašiniai Apie senā ir naujā vaidībā Antano Sutkaus ir apie architektā Laurā Gucevitīū Pauliaus Galaunēs. Pagaliau randasi Dainavoj dār tūli Adomo Galdiko vaizdeliai, bet nemātius kitū jo darbū, sunku būtū sympātiskojo dailininko atsiminti.

Dramātikos sritij išėjo ė žmones taipo gi tūli nauji veikalėliai. Apie juos reikēs kitā kart kelis zodius tarti. Patsai paskutiniaiis metais parašiau tūlus naujus veikalus, kuriū išėjo Ragana, vienveismē mystēria, Vergai ir Dīkiai, keturiū veismū tragaida, Jūrū Varpai, triveismē mystēria ir, taisitas, antrā kart Jonukas. Be to išėjo filosofiskās-sociologiskās veikalas Tautos Gīvata, kurī laikau vienu svarbiausiu mūsų mokslo literatūros raštu.

Vds.

□□□□□□□□□ Rinkinīs.*) □□□□□□□□□

IS PADANGIU.

*Is padangiū, iš augštūjū, tolimojo krāsto
Nusileido baltos gulbės,
Nusileido putū plotan, ir jas bangos tāško;
Tāško, supa jas verpetai,
Mėlīnuoja vėtrū skraistēs, baltas viešnias blāško,
Liūdi gulbēs, kad atskrido
Is padangiū, iš augštūjū, tolimojo krāsto.*

Faustas Kirša.
(Dainavoje.)

KAD GALETIAU.

<i>Kad galėčiau —</i>	<i>Nuo pušeliū</i>
<i>Tamsiā naktī</i>	<i>Ir ziedeliū —</i>
<i>Miego nemiegotiau.</i>	<i>Ašaras braukīčiau.</i>
<i>Sāko, naktī</i>	<i>Ir tos laimēs —</i>
<i>Mediai kalbā —</i>	<i>Sventos meilēs</i>
<i>Jū pasiklausīčiau.</i>	<i>Daugiau neieškotiau.</i>

Tyrū Duktē.
(Dainavoje.)

MANO SAULELEI.

<i>Ko meilingom akimi</i>	<i>Taip ir mân. Nors tu toli,</i>
<i>ė mane visur žvelgi?</i>	<i>bet visur dvi akeli.</i>
<i>Kodėl, kur einu, esu</i>	<i>Vis matau, nors tu trumpai</i>
<i>vis tave visur regiu?</i>	<i>mân kaip žaibis tik sušvitai.</i>
<i>Kad saulelė šviet šviesi</i>	<i>Vis lġ ė mane žiūri,</i>
<i>ir ė jā tada žvelgi,</i>	<i>ir mân širdī judini!</i>
<i>nusikreipes dār ilgai</i>	<i>Kām, saulele, tā darai?</i>
<i>švietiant jā visur matai.</i>	<i>Širdī mano gāl matai?</i>

*) Pastaba: Svarbu pastebėti šiuose poėmuose, kiek tše reimas reiškia.

*Mano tik būt negali!
Saulė žmogui per toli!
Tu laiminga, o mane
gulinti regi varge.*

*Mån aplink naktis tamsi.
Jā tik tu nušviest gali.
Ir kaip žaibas mån sušvitai,
āmžiāms tuo palaiminai.*

Paukštelis †
(iš paliktū rankraščių.)

Friedrich Nietzsche, **Taip tārē Zarathustra.**¹⁾

Zarathustros prakalba.

I.

Kada Zarathustrai buvo sukāke trisdešimts metų, jis apledo savo tėvīne, paėjo nuo tėviškės āžaro ir iškilo ī kālnus. Tše jis gērėjosi savo dvāsia ir vienātve, ir tai jām nenusibodo per dešimtī metų. Bet pagaliau jo širdis kito — ir kartā rītmetī atsikēlė jis su aušra ir, išėjes ant saulės, taip ī jā tārē:

„Tu didioji šviesa! Kas būtū tavo laimė, tau neturint tū, kuriems tu švieti!

Dešimts metų užkildavai prieš mano urvā: Tau būtū ikirėjusi tavo šviesa ir šis kelias, mån tše ne esant, nei mano ārui ir mano gīvātei.

Bet mes laukdavome taves kas rītā, ēmėme tavo pertekliaus ir palaiminome tave už visa.

Stai! Aš atgrises savo išminties kaip bitė, kuri sunėšusi per daug medaus: mån reikalingos rankos, kurios manespi tiesiasi.

Aš norėčiau dovanoti, dalīti, kol žmoniū išmintingieji nesidžiaugtū vėl kartā savo nesizinojimu ir vargūžiai savo turtingumu.

¹⁾ Garsus šis veikalas daug sukēlė mintiū žmonijoj, ir mums jį pažīti verta. Todėl šison jį nors dalimis spausdiname.

Tām turiu nužengti ī žemībes: Kaip tu darai vakarais, kada tu nusileidi už jūrū ir nuneši savo šviesā dār požeminiām pasauliui, tu turtingiausias spindėjims!

Tau līg ir aš turiu nusileisti, kaip žmonės sāko, ī kurius nueiti noriu.

Tai ir palaimink mane, ramoji akis, kuri be pavīdo gāli žiūrėti ir ī gausiā laime!

Palaiminki taure, kuri kaip tik jau sklidina, kad iš jos it auksas lietūsi vanduo ir visur nuneštū tavo melo-
numo ātšvaitā!

Stai! Si taurė vėl nori būti tuštia, ir Zarathustra iš naujo žmogumi tapti.“

— Taip prasidėjo Zarathustros nusileidimas.

Vertė iš Vokietiū kalbos
Vidakis-Lapurvis.
Taisė Vds.

VAKARAS.

Faustas kalba:

*Laimingas, kurs dār gāl tikėt
iš klīsmo jūrū išsikāpanoti.
Kā nežinai, tai tat, kā reik turėt,
o kā zinai, to negali vartoti.
Bet mintis tos šiā grāziā vālandā
mums liūdesio lai nebekaupia!
Mat, vākaro saulutės ten šviesa
sodeliuos pirkeles kaip gaubia!
Saulėlė slenka, skiriasi nuo jū.
Jai rūp sužadinti kitur gīvibe.
Oi, kad nuo žemės kilt mån būt sparnū
ir skrist su ja ī tolimibe!*

*Regētiau âmžiais vâkaro Sviesoj
po kojom tîlûjî pasaulî,
zoroj kalnînus, klonius prietemoj,
srovele tvîstantiâ î upiû saule.
Nesustabdîtû dieviškos srovês
uolû kalnai su daubomis visoms.
O jûros, ūtai, akims nustebusioms
ūltais kraštais atsiveria išties!
Bet pagaliau dievaitê jau ir skesta.
Tik noras naujas bund ūirdîj.
Ir bēgu gert Sviesos, kuri negesta,
akîj diena, naktis uzpakalîj,
augštai dangus, po kojom bangos.
Grazus tai sâpnas! — Saulês nebêra.
Ak, dvâsios sparnui nesigretina
sunkîbê kûno! Jojo jēgos vangios.
Bet prigimta jau kiekvienâm
su ilgesiu pirmîn kilt ir augštîn,
kad vîturîs sau žîdrume graziam
gîesmele gieda kopdamas tolîn,
kad per statias eglîû viršûnes
arelis skrend platiais sparnais,
ir viršum plîniû, vandenînû
namon vêl gervê savo trauk takais.*

Goethe (Faust I. dalis 2. reg.)

Vertê Vds.

□□□□□□□□ **Pastebêjimui.** □□□□□□□□

Darbîmetis eis neregulârai. Todêl ir negâlîma jo paprasîti metams. Sis pirmasis numeris bus gaunamas uz 3 M. knîgînuose ir iŝ leidimo.
Leidia jî **Rûta** (M. Raišukîtê) Tilzê (Tilsit), Angerpromenade 5.
Spaudia Darbîmetî Otto v. Mauderode, Tilsit.
Râso jî Vidûnas, Tilsit, Kasernenstr. 14.